

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ»**

(електронне видання)

**Харків
2016**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ»**

(електронне видання)

(галузь знань 08 «Право»,
другий (магістерський) рівень,
спеціальність 081 «Право»)

*Затверджено вченою радою університету
(протокол №   від   )*

**Харків
2016**

1. В С Т У П

Кримінальна процесуальна діяльність як один із видів соціальної діяльності має пізнавальний характер. Під час кримінального провадження слідчий, прокурор та суддя з метою прийняття законного та обґрунтованого рішення прагнуть відновити достовірну картину минулої події, з'ясувати всі її обставини та встановити факти. Досягнення вказаної мети здійснюється за допомогою кримінального процесуального доказування. Процес доказування здійснюється на всіх стадіях та етапах кримінального провадження. Найбільша кількість помилок, що допускається правозастосовниками у кримінальному провадженні пов'язані саме із порушеннями під час збирання, перевірки доказів, що потягло за собою або порушення прав та свобод людини, або ухвалення необґрунтованих рішень, або скасування цих рішень судами вищестоящої інстанції.

Навчальна дисципліна «Теорія і практика кримінального процесуального доказування» належить до навчальних дисциплін, спрямованих на поглиблення й конкретизацію вивчення порядку здійснення доказової діяльності під час кримінального провадження з позицій висвітлення та аналізу дискусійних практичних питань та можливих шляхів їх вирішення, практиці Європейського суду з прав людини, опанування наукових підходів щодо розуміння численних проблем кримінального процесуального доказування; набуття практичних навичок самостійно здійснювати доказову діяльність в кримінальному провадженні.

Вона включає: поглиблене вивчення теоретичних, правових та практико-прикладних проблем, що пов'язані із доказовою діяльністю.

Навчальний матеріал подається з урахуванням порівняльно-правового аналізу чинного законодавства України в частині регламентації доказової діяльності і зарубіжного досвіду функціонування інститутів доказового права, що сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

- **знати та правильно застосовувати** норми кримінального процесуального права в частині правового регулювання доказової діяльності, а саме: порядку початку кримінального провадження, здійснення досудового розслідування, повідомлення особі про підозру, проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

- **ознайомитися** з практикою Європейського суду з прав людини щодо застосування і тлумачення статей 3, 5, 6, 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якими гарантуються фундаментальні права людини на особисту недоторканність, недоторканність житла та майна, на справедливий суд тощо;

- **уміти** правильно скласти процесуальні документи, які стосуються досудового розслідування, та відповідають вимогам, що до них пред'являються законом.

Затверджено
вченою радою Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ»

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ

Тема 1. Поняття доказового права і теорії доказування.

Доказове право в системі кримінального процесуального права. Теорія доказів в системі наукового знання. Існуючі теорії доказів у кримінальному процесі: теорія формальних доказів, теорія вільної оцінки доказів за внутрішнім переконанням, англосаксонська теорія доказів.

Поняття теорії доказів та її предмет. Конституційні та гносеологічні основи теорії доказування. Завдання кримінального провадження та їх взаємозв'язок з доказовим правом. Особливості пізнання під час кримінального провадження. Співвідношення пізнання та доказування. Пізнавальний та обґрунтовувальний аспекти кримінального процесуального доказування.

Тема 2. Методологічні засади теорії доказування.

Значення методології за для дослідження доказів та доказування. Вплив методологічних засад на формування теорії доказування. Застосування теорії відбитку, когнітивної теорії пізнання та СМД-методології у створенні теорії доказування у кримінальному процесі. Системно-структурний підхід у теорії доказування.

Перспективи застосування обвинувальної та позовної парадигм у оновленні сучасної теорії доказування у науці кримінального процесу.

Тема 3. Зв'язок теорії доказування із практикою.

Вплив теорії доказування на законотворчу діяльність при створенні та прийнятті КПК України у 2012 році.

Урахування сучасних досліджень у царині теорії доказування під час внесення змін та доповнень у кримінальне процесуальне законодавство що до порядку та засобів доказування у кримінальному провадженні.

Значення теорії доказів для вдосконалення практики кримінального процесуального доказування. Розробка у теорії доказування науково-практичних рекомендацій до тлумачення та застосування норм доказового права. Урахування правозастосовної практики у наукових дослідженнях та підзаконних нормативних актах що до доказування. Вплив практики доказової

діяльності учасників кримінального процесу на подальше вдосконалення кримінального провадження та його впорядкованість.

Тема 4. Засоби кримінального процесуального доказування.

Генезис поняття доказів в науці кримінального процесу. Докази як інструментарій юридичного пізнання у кримінальному провадженні. Загальна характеристика процесуальних джерел доказів. Класифікація доказів. Загальна характеристика класифікаційних груп доказів: прямі, непрямі; обвинувальні, виправдувальні; первинні, похідні; особисті та ті, що містяться в предметах та документах. Практичне значення класифікації доказів для їх оцінки та доказування у кримінальному провадженні.

Тема 5. Властивості доказів.

Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів, як їх властивості.

Поняття належності доказів.

Поняття, сутність, юридична природа допустимості доказів. Місце та значення інституту допустимості доказів у сучасному кримінальному процесуальному праві та правозастосовній діяльності. Розвиток теоретичних та нормативних основ інституту допустимості доказів. Проблеми законодавчого регулювання допустимості доказів. Система критеріїв допустимості доказів. Питання допустимості доказів у практиці Європейського суду з прав людини.

Проблеми зміни парадигми кримінального процесуального доказування в сучасних умовах. Доктринальні моделі вдосконалення кримінального процесуального доказування.

Поняття достатності доказів. Проблема визначення достатності доказів під час прийняття кримінальних процесуальних рішень.

Поняття достовірності доказів.

Тема 6. Мета, предмет і межі доказування.

Мета кримінального процесуального доказування. Співвідношення завдань кримінального провадження та мети кримінального процесуального доказування.

Поняття предмета доказування в кримінальному провадженні. Рівні доказування. Градація предмету доказування (загальний, родовий, спеціальний та безпосередній).

Характеристика обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (загальний предмет доказування). Специфіка предмету доказування в окремих кримінальних провадженнях. Головний факт. Доказові і допоміжні факти. Обставини, що не підлягають доказуванню в кримінальному провадженні (загальновідомі та преюдиціальні факти, факти, що презюмуються, та визнані факти).

Поняття меж доказування. Межі доказування та вчення про достатність доказів. Співвідношення предмета і меж доказування.

Тема 7. Процес доказування.

Процес доказування та його структура. Обумовленість процесу доказування стадійністю кримінального провадження. Загальна характеристика елементів процесу доказування: збирання (закріплення), перевірка, оцінка. Стандарти кримінального процесуального доказування. Концепції (доктрини) недопустимості доказів у різних правових системах. Проблеми «нетрадиційних» засобів доказування.

Тема 8. Суб'єкти доказування: обов'язок та тягар доказування; право на участь в доказуванні.

Суб'єкти доказування. Співвідношення категорій «обов'язок доказування» та «тягар доказування»: сутність, суб'єкти та правові наслідки невиконання. Учасники процесу доказування. Роль суду у процесі доказування. Сутність активної та ініціативної діяльності суду в кримінальному провадженні. Судовий розсуд (дискреція) як форма реалізації ініціативних повноважень суду в кримінальному провадженні. Доктрина «сприяння захисту» (*favor defensionis*) та процес доказування. Сутність поняття «асиметрія доказування».

Тема 9. Способи збирання та перевірки доказів.

Способи збирання доказів стороною обвинувачення. Проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Звернення до слідчого судді із клопотанням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок. Проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК України.

Способи збирання доказів стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок. Ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій. Звернення до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів. Здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів.

Одержання доказів на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Особливості фіксації доказової інформації стороною обвинувачення. Особливості фіксації доказової інформації стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

Поняття, особливості, мета та способи перевірки доказів, суб'єкти, які її здійснюють. Перевірка доказів як необхідна умова формування їх сукупності.

Особливості участі слідчого судді та суду в збиранні та перевірці доказів.

Тема 10. Загальні положення оцінки доказів. Порівняльний аналіз оцінки доказів у англо-саксонській та континентальній правових системах.

Зміст та основні положення оцінки доказів. Суб'єкти, які її здійснюють, та правові наслідки оцінки ними доказів. Внутрішнє переконання та його роль в оцінці доказів. Оцінка належності доказів. Правила оцінки допустимості доказів. Концепції допустимості доказів. Наслідки порушення норм законодавства України щодо визнання доказів допустимими. Оцінка достовірності доказів та засоби її перевірки. Оцінка сукупності доказів з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Оцінка доказів у кримінальному процесі англо-американської правової традиції. Оцінка доказів у країнах континентальної правової системи.

Тема 11. Визнання доказів недопустимими.

Визнання доказів недопустимими як результат їх оцінки. Підстави визнання доказів недопустимими, їх класифікація. Доктрина «плодів отруєного дерева», її практичне застосування. Провокація вчинення злочину як підстава визнання доказів недопустимими. Критерії відмежування провокації вчинення злочину від негласної діяльності з його контролю. Загальний порядок визнання доказів недопустимими. Порядок визнання доказів очевидно недопустимими. Суб'єкти прийняття процесуального рішення про визнання доказів недопустимими. Наслідки визнання доказів недопустимими. Недопустимість доказів у країнах англо-саксонської та романо-германської правової сім'ї (порівняльно-правовий аспект). Визнання доказів недопустимими в практиці Європейського суду з прав людини.

РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ

Тема 12. Показання як процесуальне джерело доказів.

Поняття показань, їх відмінність від пояснень. Показання свідків, їх предмет, значення та оцінка. З'ясування достовірності показань свідка. Особи, які не можуть бути допитані як свідки в кримінальному провадженні. Процес формування показань свідків, його етапи. Об'єктивні та суб'єктивні фактори, які впливають на формування показань свідка та їх значення під час оцінки показань. Перевірка та оцінка показань свідка. Показання неповнолітнього свідка. Показання особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене КК України, у стані неосудності або захворіла на психічну хворобу після вчинення злочину.

Показання потерпілого, їх предмет, значення, перевірка та оцінка.

Показання експерта, їх предмет, особливості, значення, перевірка та оцінка.

Показання підозрюваного, підсудного, їх предмет, значення, перевірка і оцінка. Види показань підозрюваного, обвинуваченого. Визнання підозрюваним, обвинуваченим своєї вини, вплив на диференціацію кримінальної процесуальної форми.

Сутність показань з чужих слів, особливості визнання їх допустимими як доказів.

Тема 13. Речові докази як процесуальне джерело доказів.

Поняття, ознаки та види речових доказів. Речові докази в системі інших процесуальних джерел доказів. Процес формування речових доказів у кримінальному провадженні. Мікрооб'єкти та мікросліди (в тому числі одорологічні (запахові) сліди) як речові докази. Електронна (цифрова) інформація, що має доказове значення: особливості збирання та використання як речового доказу. Кримінально процесуальна класифікація електронної (цифрової) інформації. Специфічні вимоги до формування «цифрових доказів». Відмежування речових доказів від інших видів доказів: документів, додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій, зразків для експертного дослідження.

Зберігання речових доказів. Обов'язки сторін щодо зберігання речових доказів. Зберігання речових доказів в суді.

Перевірка та оцінка речових доказів. Особливості дослідження «цифрових доказів» та оцінка їх ідентичності та автентичності.

Вирішення питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів.

Тема 14. Документи як джерело доказів.

Поняття документів у кримінальному провадженні. Документи в системі процесуальних джерел доказів. Види документів та їх ознаки. Вимоги, що висуваються до документів, як джерел доказів. Відмінність документів від інших джерел доказів.

Процесуальний порядок формування та зберігання документів у кримінальному провадженні.

Перевірка та оцінка документів як доказів.

Вирішення питання про спеціальну конфіскацію та долю документів у кримінальному провадженні.

Тема 15. Висновок експерта як джерело доказів.

Особливості нормативного регулювання судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні. Процесуальні форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Висновок експерта, його предмет, значення, форма та зміст. Підстави для призначення експертизи у кримінальному процесі. Права, обов'язки та відповідальність експерта. Підстави для відводу експерта та порядок його вирішення. Відмінність висновку експерта від довідки спеціаліста. Висновок (висновки) експертів при проведенні комісійної та комплексної експертизи. Перевірка та оцінка висновку експерта.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ В ОКРЕМИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ТА НА ОКРЕМИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Тема 16. Теоретичні і практичні аспекти доказування в окремих кримінальних провадженнях та на окремих стадіях кримінального процесу.

Особливості процесу доказування на стадії початку кримінального провадження.

Порівняльна характеристика здійснення доказування на різних стадіях кримінального процесу (досудового розслідування, судового розгляду, апеляційного та касаційного провадження та ін.). Особливості здійснення доказової діяльності в окремих провадженнях: провадженнях на підставі угод; провадженнях щодо кримінальних проступків; спеціальному кримінальному провадженні; судовому розгляді судом присяжних та ін.

3. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Вс ьо го го ди н	У тому числі:		
			Лекці ї	Прак. занят тя	Самості йна робота
1.	Поняття доказового права і теорії доказування. Методологічні засади теорії доказування. Теорія доказування та правозастосовна практика. Засоби кримінального процесуального доказування	15	2	2	11
2.	Властивості доказів	15	2	2	11
3.	Мета, предмет і межі доказування. Процес доказування. Суб'єкти доказування: обов'язок та тягар доказування; право на участь в доказуванні	15	2	2	11
4.	Способи збирання та перевірки доказів. Загальні положення оцінки доказів. Порівняльний аналіз оцінки доказів у англо-саксонській та континентальній правових системах. Визнання доказів недопустимими	5	2	2	11
5.	Показання як процесуальне джерело доказів	15	2	2	11
6.	Речові докази як процесуальне джерело доказів	15	2	2	11
7.	Документи як джерело доказів	15	2	2	11
8.	Висновок експерта як джерело доказів	15	2	2	11
9.	Теоретичні і практичні аспекти доказування в окремих кримінальних провадженнях та на окремих стадіях кримінального процесу	15	2	2	11

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, КОЛОКВІУМІВ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ДОКАЗОВОГО ПРАВА І ТЕОРІЇ ДОКАЗУВАННЯ. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ ДОКАЗУВАННЯ. ТЕОРІЯ ДОКАЗУВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНА ПРАКТИКА

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Доказове право в системі кримінального процесуального права.
2. Теорія доказів в системі наукового знання:
  - 2.1. поняття теорії доказів та її предмет.
  - 2.2. існуючі теорії доказів у кримінальному процесі: теорія формальних доказів, теорія вільної оцінки доказів за внутрішнім переконанням, англосаксонська теорія доказів.
3. Конституційні та гносеологічні основи теорії доказування.
4. Завдання кримінального провадження та їх взаємозв'язок з доказовим правом. Особливості пізнання під час кримінального провадження.
5. Значення методології за для дослідження доказів та доказування. Вплив методологічних засад на формування теорії доказування.
6. Перспективи застосування обвинувальної та позовної парадигм у оновленні сучасної теорії доказування у науці кримінального процесу.
7. Зв'язок теорії доказування із практикою:
  - 7.1. урахування сучасних досліджень у царині теорії доказування під час прийняття нового КПК України, внесення змін та доповнень у кримінальне процесуальне законодавство щодо порядку та засобів доказування у кримінальному провадженні.
  - 7.2. значення теорії доказів для вдосконалення практики кримінального процесуального доказування.
  - 7.3 урахування правозастосовної практики у наукових дослідженнях, та підзаконних нормативних актах щодо доказування.

ТЕМА 2. ЗАСОБИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Поняття доказів у кримінальному провадженні.
2. Докази як інструментарій юридичного пізнання у кримінальному провадженні:
3. Генезис поняття доказів в науці кримінального процесу.
4. Загальна характеристика процесуальних джерел доказів.

5. Класифікація доказів. Загальна характеристика класифікаційних груп доказів: прямі, непрямі; обвинувальні, виправдувальні; первинні, похідні; особисті та ті, що містяться в предметах та документах.

6. Практичне значення класифікації доказів для їх оцінки та доказування у кримінальному провадженні.

ТЕМА 3. ВЛАСТИВОСТІ ДОКАЗІВ

Питання для обговорення

1. Поняття властивостей доказів. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів, як їх властивості.

2. Поняття належності доказів.

3. Поняття, сутність, юридична природа допустимості доказів:

3.1. місце та значення інституту допустимості доказів у сучасному кримінальному процесуальному праві та правозастосовчій діяльності.

3.2. розвиток теоретичних та нормативних основ інституту допустимості доказів.

3.3. проблеми законодавчого регулювання допустимості доказів.

3.4. система критеріїв допустимості доказів.

3.5. питання допустимості доказів у практиці Європейського суду з прав людини.

3.6. проблеми зміни парадигми кримінального процесуального доказування в сучасних умовах.

4. Поняття достатності доказів. Проблема визначення достатності доказів під час прийняття кримінальних процесуальних рішень.

5. Поняття достовірності доказів.

Завдання 1

Слідчий Московського відділу ГУНП в Харківській області – Марков К.Є., із новин довідався, що вночі під його будинком було здійснено підпал транспортних засобів. Вказані автомобілі вигоріли вщент. Марков К. Є. по «гарячих слідах» вирішив допитати всіх сусідів на предмет того, чи бачили вони когось підозрілого на стоянці та чи чули вони щось уночі. Після спілкування із мешканцями будинку слідчий встановив, що Оніщенко К. Т. – сусід з другого поверху, близько 3 години ночі виходив на балкон покурити і помітив якихось молодиків, які ходили навколо одного із автомобілів. Інший сусід – Хропко Ю.О. повідомив, що на майданчику кафе, розташованому поблизу будинку, сталася бійка. Отриману інформацію слідчий заніс до бланку протоколу, який у нього був при собі. Крім того, він також записав повні анкетні дані Оніщенка К.Т. та Хропко Ю.О. і сказав, що викличе їх у разі, якщо знадобиться повторний допит.

Оцініть дії слідчого з точки зору відповідності вимогам КПК України. Чи має доказове значення отримана інформація? Як повинен був вчинити слідчий, отримавши вказану інформацію?

Завдання 2

У судовому засіданні прокурор заявив клопотання про оголошення протоколу допиту свідка Панченка П.П., складеного на стадії досудового розслідування. Своє клопотання він обґрунтував тим, що цей протокол є документом, оскільки відповідає вимогам ст. 99 КПК України, й таке оголошення є необхідним для з'ясування причин розбіжностей у показаннях, які дав свідок під час досудового розслідування та судового розгляду. Захисник заперечував проти задоволення такого клопотання, посиляючись на ч.1 ст. 23 КПК України, в якій зазначено, що суд повинен досліджувати докази безпосередньо, а показання учасників кримінального провадження отримувати усно.

Вирішіть дану ситуацію. Поміркуйте над відповідями ще й на такі питання:

1. Чи можуть бути оголошені показання особи, які вона дала на досудовому розслідуванні в загальному порядку (тобто не в порядку ст.225 КПК України) й в подальшому використані для ухвалення судового рішення, якщо така особа до судового розгляду померла, захворіла (або має місце інша поважна причина неможливості її участі в судовому засіданні й допиту її судом)?

2. Як має вирішуватись ситуація, коли особа під час досудового розслідування в порядку ст. 225 КПК України дала одні показання, а з'явившись у судові засідання – інші?

Завдання 3

У районному суді м. Харкова розглядалося кримінальне провадження по обвинуваченню Васильєва В.В. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України. Як стверджував державний обвинувач 10 жовтня обвинувачений скоїв відкрите викрадення майна із застосуванням насильства, яке не є небезпечним для життя і здоров'я. Васильєву В.В. ставилося в вину те, що він, підкарауливши в під'їзді житлового будинку Бикову А.А., схопив її ззаду за волосся і відібрав у неї дамську сумочку, після чого втік. Вибігаючи на вулицю, він сильно штовхнув Бикову А.А., яка впала і сильно вдарилася коліном об стіну. У викраденій сумочці знаходилися: мобільний телефон «НОКІА» і гаманець з 3500 гривнями.

Під час досудового розслідування було встановлено, що в той же день потерпіла зверталася до районного травматичний пункт зі скаргою на гострий біль в області колінного суглоба лівої ноги. В результаті медичного обстеження їй був поставлений діагноз «забій колінного суглоба» і видана довідка, яку вона згодом представила для залучення до матеріалів кримінального провадження. Пізніше цей же діагноз був підтверджений і судово-медичною експертизою.

Потерпіла також докладно розповіла слідчому про те, що сталося, зазначивши при цьому, що нападника вона розгледіти не змогла, так як він підійшов до неї ззаду.

У той же день на місце події виїжджала слідчо-оперативна група. При обстеженні під'їзду спеціалістом був виявлений і вилучений недопалок

сигарети «LM». В результаті проведеної згодом судово-медичної експертизи було встановлено, що на даному недопалку є залишки слини Васильєва В.В. Крім цього, встановлено, що сусід потерпілої - неповнолітній Іващенко О.О., який повертався зі школи, бачив, як з під'їзду вискочив чоловік, тримаючи в руках жіночу сумочку, і швидко побіг до арки, яка веде на вулицю. А увійшовши в під'їзд, Іващенко О.О. побачив, як біля стіни сиділа його сусідка Бикова А.А., трималася за ліве коліно і плакала. Згодом свідок Іващенко О.О. упізнав Васильєва В.В.

Пізніше, в результаті проведених розшукових заходів, було встановлено охоронця сусіднього продовольчого ринку Гайнутдінова Н.Н., який повідомив, що продавець того ж ринку на ім'я Магомед М.М. розповідав йому, що їх спільний знайомий Васильєв В.В. 10 жовтня ввечері пропонував йому купити майже новий мобільний телефон. Сам Магомед М.М. на наступний день поїхав до себе на батьківщину в Баку, тому слідчий не мав можливості допитати його особисто.

Затриманий Васильєв В.В. зізнався у скоєнні даного злочину, однак пояснив, що потерпілу він за волосся не хапав і нікуди її не штовхав.

За місцем проживання Васильєва В.В. були виявлені дамська сумочка і гаманець, які згодом були впізнані потерпілої.

В судовому засіданні Васильєв В.В. наполягав на відсутності в його діях насильства. Більш того, в судовому засіданні він заявив, що скоїв даний злочин через збіг важких життєвих обставин, так як його старенька мати потребує дорогої операції. Викликана в судове засідання мати обвинуваченого пояснила, що дійсно потребує серйозної операції, і представила суду медичні документи.

1. Визначте, які саме докази були отримані під час досудового розслідування і судового слідства у даному кримінальному провадженні. Оцініть їх з точки зору належності та допустимості.

2. Оцініть достатність отриманих доказів для визнання особи винною у вчиненні інкримінованого йому злочину.

Завдання 4

Лукину Н.Н. було повідомлено про підозру к скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 та ч. 2 ст. 263 Кримінального кодексу України. Лукин Н.Н. підозрювався у незаконному придбанні та зберіганні вогнепальної зброї – пістолета, а також у виготовленні та носінні нунчаку, який належить відповідно повідомлення про підозру - до холодної зброї. Вказані предмети були вилучені під час проведення у будинку Лукина Н.Н. обшуку.

В ході судового розгляду обвинувачений Лукин Н.Н. показав, що пістолет дійсно він придбав та зберігав у себе вдома, але коли у нього проводився обшук, він його здав добровільно слідчому, як тільки дізнався, що з цього пістолета імовірно убитий чоловік. На підтвердження своїх слів він послався на протокол обшуку в його будинку, в якому відображений факт і процедура вилучення пістолета, який перебував в його будинку.

Що стосується нунчаку, то дійсно він виготовив цей предмет, але не мав наміру використовувати його як холодну зброю. Лукин Н.Н. пояснив, що

з'єднання двох палиць у нунчаку повинно бути металевим ланцюгом, він же застосував просту вірьовку і застосовував нунчаку для спортивних особистих тренувань.

Захисник заявив клопотання про визнання протоколу обшуку в квартирі Лукина Н.Н. недопустимим доказом, вказуючи на порушення проведення обшуку, а саме: понятим при цьому обшуку фігурував оперативний співробітник. Другий понятий – сусід Лукина Н.Н. – громадянин Кривенко С.С. весь час відлучався з будинку Лукина Н.Н. під час проведення обшуку, а коли і де були відшукані слідчим нунчаку, а також факт передачі слідчому пістолета він не бачив. Допитаний у судовому засіданні за клопотанням захисника в якості свідка понятий Кривенко С.С. окрім цього підтвердив, що перший понятий приїхав разом зі слідчим і по їх розмові - був з ним знайомий.

Яке рішення повинен прийняти суд в даній ситуації? Чи має доказове значення протокол обшуку у будинку Лукина Н.Н. та вилучені у нього предмети?

Завдання 5

У відділення невідкладної хірургії був доставлений Савенко Н.Н., якого водій автомобіля, грубо порушивши правила дорожнього руху, збив на пішохідному переході, заподіявши постраждалому численні травми і переломи. Коли Савенка Н.Н. готували до операції, в кишенях його куртки, піджака і брюк знайшли значну кількість годинників, коштовностей і ювелірних виробів. Під час розслідування кримінальної справи про ДТП слідчий зібрав достатньо доказів, які викривали потерпілого у вчиненні крадіжок із квартири.

Оцініть належність цих доказів по справі про заподіяння тілесних ушкоджень Савенко Н.Н.

Завдання 6

Слідчий Тимченко С.С. викликав на 10 годин ранку для допиту свідка, але, коли він з'явився, слідчому зателефонували на мобільний телефон і у нього виникла негайна потреба виїхати по особистих справах. Слідчий звернувся до свого колеги Каверіна Н.Н. – слідчого із значним досвідом слідчої роботи, попросив допитати свідка, що з'явився і роз'яснив, які питання слід з'ясувати. Каверін Н.Н. детально допитав свідка, про що склав протокол його допиту.

Оцініть цей протокол з точки зору допустимості доказів.

Завдання 7

Органами досудового розслідування гр. Каменєву Н.Н. було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 368 КК України (отримання хабара) і ч. 1 ст. 263 КК України (незаконне придбання та зберігання вогнепальної зброї та вибухових речовин).

Підставою для повідомлення про підозру була сукупність доказів, зібраних у ході досудового розслідування, а саме: показання гр. Хоменка О.О. про дачу Каменєву Н.Н. хабара у сумі сто тисяч гривень, якого останній вимагав від Хоменка О.О. за відновлення його на посаді директора будівельної

фірми; протокол добровільної видачі Каменєвим Н.Н. двох металевих предметів у вигляді авторучок та гранати; висновки балістичної та вибухотехнічної експертиз, якими авторучки та граната визнавались відповідно вогнепальною зброєю та вибухонебезпечною речовиною.

Каменєв Н.Н. відмовився підписати наданий йому слідчим протокол, мотивувавши свою відмову тим, що означені предмети йому були підкинуті працівниками слідчої групи у ході проведення пошукової операції.

У ході судового розгляду Хоменко О.О. відмовився давати показання по суті кримінального провадження, вказавши, що він підтверджує показання, які він давав на стадії досудового розслідування.

Визначить доказове значення показання свідка, зброї та висновків експертів.

Яке рішення має прийняти суд за результатами судового слідства?

Завдання 8

У провадженні Соснівського РВ УМВС України перебувало кримінальне провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України. В ході досудового розслідування старший слідчий Іваненко І.І. отримав оперативну інформацію, що в приміщенні за адресою: вул. Шевченка 23, кв. 18, м. Дніпро, знаходяться документи, які підтверджують факт привласнення ввіреного майна посадовою особою Гончаренко С.С. У зв'язку з ризиком втрати вказаних документів, їхнього можливого знищення або спотворення Гончаренко С.С., слідчим було прийнято рішення провести обшук 12 червня в приміщенні за вказаною адресою. За результатами обшуку були виявлені та вилучені відповідні документи.

У подальшому вказані документи 14 червня були слідчим оглянуті, визнані речовими доказами та скеровані експерту для проведення відповідної експертизи, яка підтвердила факт отримання Гончаренко С.С. грошових коштів, які належали потерпілому.

Чи відповідають дії слідчого вимогам кримінального процесуального законодавства України? Чи є визнанні речовими доказами документи належними та допустимими у кримінальному провадженні?

Завдання 9

Судом розглядається кримінальне провадження за обвинуваченням Іванова І.І. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 310 КК України. Кримінальна справа відносно Іванова І.І. була порушена за правилами КПК України 1960 року. Після повернення справи судом для проведення додаткового розслідування, відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР, подальше розслідування здійснювалось за правилами КПК України 2012 року. В судовому засіданні захисником обвинуваченого заявлено клопотання про визнання недопустимим доказом протоколу огляду місця події, оскільки ця слідча дія проведена дільничним інспектором міліції, а не слідчим чи прокурором, як це передбачено в ст. 237 КПК 2012 року. Прокурор заперечував відносно даного клопотання, оскільки

згідно з п. 8 Перехідних положень КПК України 2012 року допустимість доказів, отриманих до набрання чинності цим Кодексом, визначається у порядку, що діяв до набрання ним чинності. Дільничні інспектори міліції відносились до органів дізнання, які були уповноважені проводити перевірки за заявами (повідомленнями) про злочини в порядку ст. 97 КПК України 1960 року. Також передбачалась можливість проведення невідкладного огляду місця події до порушення кримінальної справи. За наслідками судового розгляду суд ухвалив обвинувальний вирок з посиланням на протокол огляду місця події та здобуті на підставі нього докази, визнавши їх належними та допустимими.

Надайте правову оцінку діям суду.

Завдання 10

У судовому засіданні захисник заявив клопотання про доручення до матеріалів кримінального провадження СД-диску з записом розмови між обвинуваченою Давидовою В.В. та свідками Калінкіною С.С. та Зайцевою О.О., яка мала місце 16 листопада, тобто під час судового розгляду справи, в якому свідок Калінкіна С.С. підтверджувала факт побиття потерпілої Романової О.О., а також про дослідження у судовому засіданні мобільного телефону обвинуваченої, де міститься оригінал цього запису, мотивуючи тим, що сторона захисту наділена правами обвинуваченого, а відповідно до ст. 42 КПК України, обвинувачений має право збирати та подавати до суду докази, і крім того, даний доказ отримано ними під час судового розгляду справи, тобто після закінчення досудового слідства, тому він є належним та допустимим.

Обвинувачена Давидова В.В. підтримала заявлене клопотання, прокурор заперечував проти вказаного клопотання, мотивуючи тим, що даний доказ отримано з порушенням вимог КПК України та порушенням прав свідка Калінкіної С.С., яка не знала про те, що відносно неї здійснюється аудіо запис.

Як повинен учинити суд?

Завдання 11

14 вересня у міському парку було виявлено труп жінки, особа якої була невдовзі встановлена. Нею виявилась громадянка Гуськова А.А. В той же день відомості про скоєне правопорушення внесені в ЄРДР за ознаками злочину, передбаченого ст. 115 КК України. У ході розслідування було встановлено, що останнім, хто бачив Гуськову А.А., був її чоловік - Гуськов Р.Т., з яким вона була в неприязних стосунках з-за його постійних ревнощів.

Чоловіка потерпілої було допитано як свідка. З самого початку допиту слідчий заявив Гуськову Р.Т.: «У слідства є достатньо доказів про вашу причетність до умисного вбивства. Що ви можете сказати з цього приводу?» «Це я вбив свою дружину» - зізнався Гуськов Р.Т. Слідчий оформив це зізнання протоколом. У ході обшуку у житлі Гуськова Р.Т. було виявлено знаряддя вбивства - ніж із слідами людської крові, яка за висновком експерта співпадає по групі із кров'ю потерпілої. Проведено також слідчий експеримент, в якому Гуськов Р.Т. в якості свідка вказав на механізм нанесення ножових поранень

своїй дружині, від яких вона померла. Після цього слідчий повідомив Гуськова Р.Т. про підозру. На допиті у якості підозрюваного Гуськов Р.Т. заявив «Підтверджую свої показання, що були мною надані в якості свідка. Більше нічого додати не можу». Через два дні слідчий склав обвинувальний акт і передав його до суду.

Чи були допущені порушення кримінального процесуального закону у ході досудового розслідування?

ТЕМА 4. МЕТА, ПРЕДМЕТ І МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ

Питання для обговорення

1. Мета кримінального процесуального доказування. Співвідношення завдань кримінального провадження та мети кримінального процесуального доказування.

2. Поняття предмета доказування в кримінальному провадженні.

3. Рівні доказування.

4. Градація предмету доказування (загальний, родовий, спеціальний та безпосередній).

5. Характеристика обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (загальний предмет доказування). Головний факт. Доказові і допоміжні факти.

6. Специфіка предмету доказування в окремих кримінальних провадженнях.

7. Обставини, що не підлягають доказуванню в кримінальному провадженні (загальновідомі та преюдиціальні факти, факти, що презюмуються, та визнані факти).

8. Поняття меж доказування. Межі доказування та вчення про достатність доказів. Співвідношення предмета і меж доказування.

Завдання 12

Уважно прочитайте витяг з вироку суду:

«Суд, розглянувши у відкритому судовому засіданні в залі суду в м. Києві кримінальне провадження №000000 відносно ОСОБА_2, народився ІНФОРМАЦІЯ_1 у м. Києві, громадянина України, з вищою освітою, не одруженого, маючого на утриманні малолітню дитину 2010 р. н., непрацюючого, зареєстрованого та проживаючого за адресою: АДРЕСА_1, раніше не судимого, за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 191 КК України,- встановив:

ОСОБА_2, перебуваючи на посаді директора Київської обласної філії Державного підприємства «Спецсервіс» МВС України (надалі ДП), будучи службовою особою, виконуючи організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції, уклав договір № 23/2013 від 23.04.2013 року «Про надання послуг по зберіганню та реалізації майна» з Київською митницею Міндоходів (надалі КМ), згідно якого ДП передавалось для реалізації майно на

загальну суму 812 069 грн. 08 коп. Відповідне майно згідно договору зберігання знаходилося у складському приміщенні на території ПАТ «Київський приладобудівний завод».

У подальшому КМ на виконання наказу від 29.10.2013 № 40-аг «Про проведення річної інвентаризації товарно-матеріальних цінностей та інших статей балансу» з 21.11.2013 по 04.12.2013 у присутності в.о. директора ДП ОСОБА_4 проведено інвентаризацію майна, переданого на реалізацію директору ДП ОСОБА_2. Відповідно до Інвентаризаційного опису № 18 від 21.11.2013 та з врахуванням протоколу засідання місцевої інвентаризаційної комісії КМ від 11.12.2013 встановлено факт недостачі майна на загальну суму 79 886 грн. 09 коп.

Таким чином, директор ДП ОСОБА_2, будучи службовою особою, маючи єдиний умисел, спрямований на заволодіння чужим майном, в період часу з 27.06.2013 по 04.12.2013, умисно з корисливих спонукань, шляхом зловживання своїм службовим становищем вчинив привласнення матеріальних цінностей, переданих КМ на адресу ДП, яке виразилось в тому, що він частково привласнив та на вимоги КМ не повернув у встановлений строк товарно-матеріальні цінності, передані останньому згідно актів прийому-передання від 27.06.2013, що зберігалися у складському приміщенні на території ПАТ «Київський приладобудівний завод», які знаходилися у його правомірному володінні в силу службових обов'язків на основі договірних відносин, а саме, були ввірені останньому згідно договору №23/2013 від 23.04.2013 року «Про надання послуг по зберіганню та реалізації майна», чим КМ завдано збитків на суму 79 886 грн. 09 коп.

У судовому засіданні обвинувачений ОСОБА_2 свою вину у вчиненні інкримінованого йому правопорушення не визнав та пояснив, що він був призначений директором ДП та згідно договору отримав від КМ на реалізацію майно, зазначене в обвинувальному акті на загальну суму близько 800 000 грн., яке було перевезене на склад, орендований на території приладобудівного заводу. Все майно було в наявності. Доступ до складу мав тільки він через начальника охорони приладобудівного заводу, у якого зберігалися ключі. Приміщення після відвідування закривалося і опечатувалося. Оскільки у нього виник конфлікт з керівництвом «Спецсервіс», 13 листопада 2013 року його було усунуто від виконання обов'язків директора. ОСОБА_4 привіз йому наказ про відсторонення від посади і забрав печатку підприємства. І тільки через деякий час він дізнався про відкриття відносно нього кримінального провадження. Оскільки інвентаризацію проведено без його участі, про її проведення його ніхто не повідомляв і взяти участь не запрошували. Пояснити, яким чином виникла недостача, він не може.

Вина обвинуваченого ОСОБА_2 у скоєнні інкримінованого йому кримінального правопорушення підтверджується: наказом ДП «Спецсервіс» МВС України про призначення ОСОБА_2 на посаду директора ДП з 09.01.2013 року; договором № 23/2013 від 23.04.2013 про надання послуг по зберіганню та реалізації майна, укладеного ДП з КМ та відповідним актом прийняття-передання; договором оренди приміщення № 2/12-66 від 08.07.2013, укладеного

між ПАТ «Київський приладобудівний завод» та ДП та відповідним актом прийняття-передачі об'єкту, що орендується від 08.07.2013; інвентаризаційним описом № 18 матеріальних цінностей від 21.11.2013, відповідно якого вартість матеріальних цінностей, зданих на відповідальне зберігання ОСОБА_2 станом на 01.11.2013 року становить 732 182 грн. 99; наказом ДП «Спецсервіс» МВС України від 24.10.2013 № 156-Вн про інвентаризацію матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу філій ДП «Спецсервіс»; наказом ДП «Спецсервіс» МВС України від 21.11.2013 № 164-Вн про інвентаризацію переданого на реалізацію товару ДП; протоколом засідання місцевої інвентаризаційної комісії КМ від 11.12.2013; актом опису і оцінки № 1 від 27.06.2013 майна, що перейшло у власність держави після закінчення терміну зберігання і передано на зберігання та реалізацію ДП; Положенням про ДП; копіями сторінок журналу реєстрації в'їзду/виїзду ПАТ «Київський приладобудівний завод», відповідно якого склад, орендований ДП відвідували ОСОБА_5 та ОСОБА_6; рішенням господарського суду від 27.02.2014 по справі № 254/32/14, яким стягнуто з ДП «Спецсервіс» МВС України на користь КМ 79 886 грн. 09 коп. вартість втраченого товару.

Крім того:

- показаннями свідка ОСОБА_7, який в судовому засіданні повідомив про укладення договору оренди складського приміщення між ПАТ «Київський приладобудівний завод» та ДП. Коли товар був завезений на склад, ОСОБА_2 змінив замок. До приміщення мав доступ лише ОСОБА_2 та представники його підприємства, згідно списку, наданого ОСОБА_2. Працівники заводу не могли потрапити на територію цього складу, а лише перевіряли наявність пломби на дверях. На вікнах складу були ґрати, заяв від директора ДП щодо проникнення у приміщення не було. На прохідній фіксували марки та номери автомобілів, що приїжджали на цей склад, однак що привозили чи вивозили зі складу, працівники заводу не контролювали;

- показаннями свідка ОСОБА_8, який в судовому засіданні пояснив, що ОСОБА_2 знає з дитинства. Інколи ОСОБА_2 брав його автомобіль «Опель», але що він перевозив на склад, і що там зберігалось, не знає;

- показаннями свідка ОСОБА_9, яка пояснила, що працює головним бухгалтером КМ. Між КМ та ДП був укладений договір про зберігання та реалізацію майна, що перейшло у власність держави, який був підписаний ОСОБА_2 та згідно акту прийому-передачі, в якому зазначались як вартість, так і кількість товару, було передано майно на реалізацію. У кінці року має проводитися інвентаризація, а тому були направлені відповідні вимоги. Була створена комісія (до складу якої вона не входила), проведена інвентаризація та виявлена нестача товару на суму близько 80 000 грн. Було складено акт в присутності виконуючого на той час обов'язки директора ДП ОСОБА_4 та залишки майна повернуто КМ. Зазначила, що вартість товару визначалась на підставі експертної оцінки, яку проводив ОСОБА_2, включаючи всі збори і платежі;

- показаннями свідка ОСОБА_10, який повідомив, що до жовтня 2013 року КМ не поступило жодної інформації про реалізацію майна, тому в кінці року

було вирішено провести інвентаризацію. Він входив до складу комісії. Оскільки директор ОСОБА_2 не відповідав на телефонні дзвінки, вони зв'язались з центральним офісом у м. Києві, в якому повідомили, що в ДП обов'язки директора виконує ОСОБА_4. Після цього вони зв'язались з ОСОБА_4 та провели інвентаризацію. Окрім інвентаризаційної комісії та представника ДП ніхто не міг потрапити у приміщення складу. Двері складу відчиняв і зачиняв ОСОБА_11. У зв'язку з великою кількістю товару, інвентаризацію проводили кілька днів і виявили нестачу близько 80 000 грн.. У зв'язку з цим, направили претензію на підприємство і, оскільки кошти не повернули, звернулись до суду, який виніс рішення про стягнення зазначеної суми;

- показаннями свідка ОСОБА_12, яка в судовому засіданні пояснила, що працює контролером на ПАТ «Київський приладобудівний завод». У 2013 році ОСОБА_5 і ОСОБА_6 на складі, який знаходиться на території заводу, вивантажили коробки з товаром, закрили двері на свій замок і опломбували двері (приклеїли папір, на якому стояв підпис та дата). В її обов'язки та інших контролерів входила лише перевірка того, чи закриті двері та цілісність пломби. Камер відеоспостереження немає. До приміщення складу мали доступ лише працівники ДП, тільки у них були ключі від складу;

- показаннями свідка ОСОБА_4, який в судовому пояснив, що після співбесіди з керівництвом «Спецсервіс» МВС України він був призначений виконуючим обов'язки директора ДП. До початку проведення інвентаризації він намагався розшукати ОСОБА_2, але це йому не вдалося. Перед початком інвентаризації двері складу відчиняли разом з представниками митниці. Після цього склад перебував під контролем митниці, ключі від складу були у них, а він лише допомагав перераховувати товар та разом з представниками митниці опечатував двері складу. Після проведення інвентаризації він звільнився з ДП за власним бажанням;

- показаннями свідка ОСОБА_13, який пояснив, що він був членом комісії, коли визначалась митна вартість товару, переданого на зберігання та реалізацію ДП. Митна вартість визначалась згідно Митного кодексу України.

- показаннями свідка ОСОБА_11, який пояснив, що в 2013 році працював завідувачим складом КМ та входив до складу інвентаризаційної комісії, яка виявила нестачу товару в ДП на суму близько 80 000 грн. Він відчиняв та зачиняв двері складу та опечатував їх у присутності представника ДП. Перший раз склад відчиняла міліція за деякий час до інвентаризації, було зафіксовано наявність товару та створено інвентаризаційну комісію. ОСОБА_2 не був присутній при інвентаризації. Після інвентаризації товар, який залишився на складі, забрали у ДП та передали для реалізації іншій організації.

Невизнання вини обвинуваченим суд оцінює як обраний спосіб захисту, спрямований на уникнення відповідальності. Доводи обвинуваченого повністю спростовуються зібраними по справі та дослідженими в судовому засіданні доказами, які є послідовними, узгоджуються між собою та з матеріалами провадження і повністю спростовують лінію захисту обвинуваченого.

До показань свідка ОСОБА_5 (сина обвинуваченого) та ОСОБА_6, який є його товаришем, що вони не мали ключі від складу, а двері їм відчиняв та

зачиняв начальник охорони приладобудівного заводу, суд оцінює критично, оскільки: вказані показання не відповідають матеріалам кримінального провадження та показанням свідків ОСОБА_7, ОСОБА_12. Суд також враховує ступінь родинного зв'язку свідка ОСОБА_5 та дружні відносини свідка ОСОБА_6 із зазначеними свідком та обвинуваченим, і вважає, що у свідків є мотиви виправдовувати обвинуваченого».

Оцінюючи зібрані по справі докази в їх сукупності, врахувавши ступінь тяжкості злочину, особу обвинуваченого, відсутність обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання, керуючись ст. ст. 368, 370, 374, 377 КПК України, суд, - ухвалив:

- визнати ОСОБА_2 винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 191 КК України - привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем;

- призначити покарання ОСОБИ_2 у вигляді 2 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно - розпорядчих і адміністративно - господарських функцій строком на 2 роки».

Оцініть дії суду з точки зору встановлення обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні.

Завдання 13

Громадянин Заболотний М.А. підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 190 КК України, а саме в тому, що на протязі двох років шляхом вчинення шахрайських дій заволодів коштами 50 осіб у розмірі, що у 300 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину. Заболотний М.А. діяв за однаковою схемою: на підставі підроблених документів представлявся працівником компанії-забудовника, розповідав про будівництво, укладав з потерпілими угоду про пайовий внесок на будівництва житла, отримувал кошти і зникав.

Слідчий, враховуючи, що шахрайська схема у всіх випадках була ідентичною, допитав лише декількох потерпілих, підозрюваного, приєднав всі укладені з потерпілими угоди до матеріалів кримінального провадження, та після виконання разом з прокурором вимог ст. ст. 290-293 КПК України спрямували обвинувальний акт з відповідними додатками до суду.

Оцініть дії слідчого та прокурора.

Завдання 14

До суду надійшла угода про визнання винуватості між підозрюваним та прокурором. Суд відмовив у її затвердженні, мотивуючи це тим, що в даному кримінальному провадженні не досягнута мета кримінального процесуального доказування – не встановлена об'єктивна істина (тобто всі обставини так як вони мали місце в дійсності незалежно від думок суб'єктів пізнання).

Чи правильне рішення прийняв суд? Що є метою доказування в сучасному вітчизняному кримінальному процесі та який її зміст? Як змінювалися уявлення щодо сутності мети доказування в теорії доказування?

Завдання 15

Козлов К.Г. підозрювався в умисному заподіянні тяжких тілесних ушкоджень своїй дружині. Під час допиту в лікарні потерпіла заявила слідчому, що вона не буде нічого повідомляти про обставини заподіяння їй тілесних ушкоджень, тим паче, що вона сама своєю поведінкою спровокувала Козлова К.Г. на вчинення щодо неї насильницьких дій, але просила обов'язково записати до протоколу, що її чоловік – людина дуже позитивна, він відмінний сім'янин, непитущий, дбає про дітей. Крім того, вона повідомила, що під час їх спільного сімейного життя й раніше мали місце неодноразові випадки побиття її чоловіком, оскільки в нього дуже важкий характер.

Як має діяти слідчий? Чи мають такі відомості відношення до предмета доказування у цьому кримінальному провадженні? Чи можуть бути використані відомості про непоодинокі випадки прояву агресії з боку підозрюваного по відношенню до потерпілої в доказуванні? В яких випадках відомості про особу підозрюваного слід кваліфікувати як обставини, які характеризують його особу (п.4 ч.1 ст. 91 КПК України), а в яких вони є недопустимими відомостями, які стосуються особи підозрюваного (ч. 1 ст. 88 КПК України)?

Завдання 16

Вироком суду Іванова О.П. на підставі угоди з прокурором про визнання винуватості засуджено за: ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 375, ч. 1 ст. 366 КК України. Його визнано винуватим у тому, що він, працюючи в прокуратурі Київської області на посаді начальника відділу нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень за попередньою змовою з іншими особами сприяв судді місцевого суду (матеріали щодо якого виділено в окреме провадження) у постановленні завідомо неправосудної ухвали щодо звільнення Петриненка В.В. від відбування покарання у зв'язку із хворобою.

Вказаний вирок був оскаржений Іванющенком С.А. (який і є тим суддею, що підозрюється у постановленні завідомо неправосудного судового рішення та матеріали щодо якого було виділено в окреме провадження). Обґрунтовуючи своє право на оскарження, заявник посилався на те, що зміст вироку недвозначно вказує про його співучасть у вчиненні разом із засудженим Івановим О.П. злочину, передбаченого ст. 375 КК України (постановлення завідомо неправосудної ухвали), і у такий спосіб створює преюдицію та усупереч презумпції невинуватості встановлює його винуватість у вчиненні зазначеного злочину.

Чи є рішення суду, яким затверджена угода про визнання винуватості преюдиціальним у цьому випадку? Що таке преюдиція? Які межі дії преюдиції? Що таке презумпції? Який зміст презумпції невинуватості? Як співвідносяться галузева та міжгалузева преюдиція з презумпцією невинуватості? Що таке визнані факти та яке їх значення в кримінальному провадженні? Чи мають місце визнані факти в даній ситуації?

Завдання 17

На стадіоні «Металіст» під час футбольного матчу між командами Шахтар та Динамо на поле вибіг вболівальник та завдав декількох ударів в голову судді матчу. Очевидцями цієї події були 39 тисяч глядачів, які знаходилися на трибунах.

Визначте скількох свідків вчиненого правопорушення необхідно допитати. Дайте відповідь на питання: що таке межі кримінального процесуального доказування та яке їх значення? Які критерії правильного визначення меж доказування? Хто вирішує питання про визначення меж доказування? Чи можуть бути змінені межі доказування в різних стадіях кримінального процесу? Чи потрібно з'ясовувати думку суб'єктів різних сторін при визначенні меж доказування на різних стадіях кримінального процесу? Яке співвідношення понять: «межі доказування» та «предмет доказування», «межі доказування» та «межі судового розгляду»?

Завдання 18

Проводячи у кримінальному провадженні щодо пограбування слідчі (розшукові) дії та спостерігаючи за свідком Ступаком С.С., слідчий відмітив, що той весь час хвилюється, дуже нахабно себе поводить та інколи, відмовляється від дачі показань на суттєві питання. На підставі сукупності непрямих доказів та такої поведінки Ступака С.С., у слідчого виникло переконання у його причетності до вчинення кримінального правопорушення та щодо необхідності застосування до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. У відповідному клопотанні слідчому судді, окрім наведених доказів на підтвердження причетності останнього до вчинення правопорушення, слідчий також вказав на таку поведінку підозрюваного Ступака С.С.

Як ви вважаєте, чи входить до предмета доказування відповідна поведінка підозрюваного і яке вона має значення?

Завдання 19

07 січня близько 20.00 години, Мірошніченко М.М. та Лукін В.В. під приводом святкування дня народження, запросили Новікова Н.Н. до своєї квартири. Реалізуючи спільний умисел на захоплення та утримання заручника з метою отримання викупу, зловмисники позбавили потерпілого можливості вільного пересування – насильно заборонили залишати квартиру та зачинили двері. Щоб спонукати неповнолітнього повідомити рідних про необхідність передачі викупу, Мірошніченко М.М. та Лукін В.В. нанесли потерпілому чисельні тілесні ушкодження, зокрема, завдали, кожен по черзі, чисельних ударів тупим предметом (дерев'яною битою) у голову та тулуб. Прагнучі подавити волю потерпілого на опір, Лукін В.В. вдався до психологічного насильства, зокрема, шляхом демонстрації та погрози застосувати пістолет «ME 8 POLICE». Такими діями зловмисники о 18 год. 30 хв. і 19 год. змусили заручника зателефонувати своєму знайомому Колеснику О.О. з проханням передати гроші у розмірі 1000 доларів США. Не отримавши бажаного

результату зловмисники продовжили залякування заручника. Так, Лукін В.В. завдав декілька ударів ножом, який взяв на кухні. Під впливом завданих тілесних ушкоджень заручник почав телефонувати своїй матері з проханням принести гроші. Всього було здійснено три дзвінка: о 20 год. 30 хв., 21 год. і 21 год. 30 хв. У телефонній розмові мати запевнила, що виконає вимогу, однак на разі не має необхідної суми.

Злякавшись, що мати потерпілого звернеться до правоохоронних органів, та усвідомивши, що мешканці будинку чули крики та шум, Мірошниченко М.М. та Лукін В.В. вирішили вбити заручника. Реалізуючи злочинний умисел, вони продовжили наносити неповнолітньому багаточисельні удари руками та битою у життєвоважливі органи, через які настала смерть заручника. Впевнившись у смерті потерпілого, Мірошниченко М.М. та Лукін В.В. винесли тіло на балкон та виштовхнули з вікна. У вікно вони також викинули дерев'яну биту, а ніж сховали у ванній кімнаті. Після цього зловмисники вимили підлогу кімнати від крові. Речі потерпілого (куртку, взуття, телефон) сховали на балконі.

За фактом умисного вбивства неповнолітнього, вчиненого з метою приховати інший злочин – утримання його як заручника та вимагання грошей (п. 3, 9 ч. 2 ст. 115 і ч. 2 ст. 147 КК України), слідчим органу досудового розслідування було внесено відомості до ЄРДР і розпочато кримінальне провадження.

Проаналізувавши наведені обставини кримінального правопорушення, вкажіть обставини, які підлягають доказуванню. Назвіть предмет і межі доказування. Які способи збирання та перевірки доказів можуть бути застосовані стороною обвинувачення.

Завдання 20

13 серпня в 15 год. 30 хв. на вул. Центральній у м. Києві мало місце ДТП за участю транспортного засобу «MINI COOPER», за кермом якого перебував Степанов В.В. Зокрема, порушивши правила дорожнього руху, водій транспортного засобу Audi Петров О.О., який перебував у стані алкогольного сп'яніння, в'їхав у транспортний засіб Степанова В.В., у результаті чого останній зазнав тілесних ушкоджень середньої тяжкості.

Проаналізувавши наведені обставини кримінального правопорушення, вкажіть обставини, які підлягають доказуванню. Які способи збирання та перевірки доказів можуть бути застосовані стороною обвинувачення.

ТЕМА 5. ПРОЦЕС ДОКАЗУВАННЯ

Питання для обговорення

1. Процес доказування та його структура. Обумовленість процесу доказування стадійністю кримінального провадження.

2. Загальна характеристика елементів процесу доказування: збирання (закріплення), перевірка, оцінка.

3. Стандарти кримінального процесуального доказування.
4. Концепції (доктрини) недопустимості доказів у різних правових системах.
5. Проблеми "нетрадиційних" засобів доказування.

Завдання 21

16 листопада до Валківського районного суду Харківської області надійшло клопотання старшого слідчого СВ Валківського відділу поліції Головного Управління Національної поліції України в Харківській області Давидова О.В. про проведення позапланової перевірки ТОВ «Лан» (код за ЄДРПОУ 30615242) за період з вересня 2016 року по листопад 2016 року по факту взаємовідносин з ТОВ «Елітхіт», проведення якої доручити Нововодолазькій ОДПІ ГУ ДФС України у Харківській області.

Клопотання було погоджено прокурором Валківської міжрайонної прокуратури Харківської області Власенком В.І.

В обґрунтування своїх вимог слідчий зазначив, що посадові особи ТОВ "Елітхіт" шахрайським шляхом заволоділи товаром ТОВ "Харківторгсервіс" та до теперішнього часу не розрахувались за вказаний товар, чим спричинили ТОВ "Харківторгсервіс" матеріальних збитків.

Крім того, слідчий представив слідчому судді достатньо матеріалів, що підтверджували необхідність проведення позапланової перевірки.

Заслухавши думку прокурора, перевіривши матеріали кримінального провадження, та керуючись п. 4 ч. 2 ст. 40 КПК України, ст. 11 Закону України «Про основні засади здійснення фінансового контролю в Україні», слідчий суддя ухвалив:

«1. Клопотання старшого слідчого СВ Валківського відділу поліції Головного Управління Національної поліції України в Харківській області Давидова О.В. задовольнити.

2. Провести позапланову перевірку діяльності ТОВ «Лан» (код за ЄДРПОУ 30615242) за період з вересня 2016 року по листопад 2016 року по факту взаємовідносин з ТОВ «Елітхіт».

3. Проведення перевірки доручити Нововодолазькій ОДПІ ГУ ДФС України у Харківській області».

Оцініть дії слідчого та ухвалу слідчого судді з точки зору законності способу збирання доказів.

Завдання 22

21 жовтня близько години ночі сторож Карпилівської середньої освітньої школи натиснув на кнопку екстреного виклику охоронного агентства «Захист та охорона». Співробітникам охоронної агенції, що приїхали за викликом, чоловік розповів, що на першому поверсі невідомі виставили вікно і вкрали з комп'ютерного класу 4 комп'ютери та комп'ютерні миші. Чому не спрацювала сигналізація йому невідомо.

Співробітники охорони швидко повідомили про крадіжку відділок поліції. На місце вчиненого злочину виїхала слідчо-оперативна група, у складі

якої були два кінологи із службовим собакою по кличці Лайф. Пес негайно узяв слід і привів поліцейських до будинку № 26 по вул. 14 жовтня. Тут в куцах на городі була звалена викрадена комп'ютерна техніка. Слід не обривався, і Лайф, продовживши пошуки, привів співробітників органів охорони правопорядку до будинку № 6 по вул. Гулака-Артемівського, де, як потім виявилось, один з осіб, що вчинили злочин винаймав кімнату. Коли поліцейські увійшли до приміщення, в нім перебували двоє чоловіків, 32 і 43 років. Як згодом було встановлено – це були брати Жбан Євген та Григорій, обоє неодноразово судимі. У зв'язку із підозрою у вчиненні злочину вони були затримані.

Вранці кінологи склали рапорт.

Чи є застосування службово-розшукового собаки способом збирання доказів? Яким джерелом доказів є рапорт кінолога? Яке значення має результат застосування службового собаки для кримінального провадження?

Завдання 23

Восени 2014 року на третьому поверсі одного з аварійних багатоквартирних будинків в м. Одеса, співробітниками Приморського ВП ГУНП в Одеській області було виявлено два трупи. Як виявилось, це були трупи чоловіка та жінки, які не маючи постійного місця проживання (безхатченки), проживали в зазначеному будинку. Вказані особи були вбиті з особливою жорстокістю: їхні голови були розтриті ударами важкого предмету.

Відомості про вбивство були внесені до ЄРДР та було розпочато досудове розслідування. Особа, яка імовірно вчинила злочин, була затримана через три дні. Нею виявився раніше судимий за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України, звільнений з місць позбавлення волі два роки тому, Віктор Журавльов – так само безпритульний.

Після затримання Журавльов В.В. дав показання, в яких визнав себе винним у вчиненні злочину.

В матеріалах кримінального провадження знаходився протокол його допиту, з якого випливало, що Журавльов В.В. був тривалий час знайомий з вбитими ним Семеном та Оленою. Разом з цими особами він вів безпритульне життя. В день вбивства (29 вересня) Журавльов В.В. був сильно засмучений тим, що від нього пішла його співмешканка. Надвечір того ж дня, під час вечері, Семен та Олена почали вживати спирті напої, проте, Журавльов В.В. від алкоголю відмовився. Після спливу певного часу, безхатченки лягли спати, але він не міг заснути через хвилювання. Він заздрихав тому, що у Семена є подруга, а його співмешканка пішла від нього. Через це хвилювання, Журавльова В.В. «немовби перемкнуло» і він вирішив зірвати на комусь свою злість. Ухопивши молоток, що лежав під столом, він почав наносити удари по голові Семену. Через те, що Олена знаходилась у стані алкогольного сп'яніння, вона не прокидалася, з огляду на що, розбивши голову Семену, він прийнявся позбавляти її життя у такий же самий спосіб. При цьому, обидва вбитих лежали на боці спиною один до одного. Так само вони залишалися лежати і після нанесених ударів. Їхня смерть наступила миттєво. Після вбивства

Журавльов В.В. взяв пляшку води, вимив молоток і поклав його під стіл в тій же кімнаті.

Під час проведення досудового розслідування слідчий знайшов вищевказаний молоток та долучив його до матеріалів кримінального провадження в якості речового доказу.

В матеріалах кримінального провадження, серед інших доказів, знаходилися також висновок експерта та протокол слідчого експерименту.

Суд ухвалив щодо Журавльова В.В. обвинувальний вирок.

Захисник Журавльова В.В. звернувся до Апеляційного суду Одеського області з апеляційною скаргою. Апеляційний суд, розглянувши апеляційну скаргу, вказав у своєму рішенні наступне:

«З протоколу огляду місця події випливає, що труп № 1 (невідомого чоловіка) виявлений таким, що лежить на правому боці, а труп № 2 (невідомої жінки) – на лівому. Згідно висновку судово-медичної експертизи, за трупом жінки, вбачається, що положення голови потерпілої та особи, що нападала, в момент нанесення ударів останньою не змінювалося, потерпіла була звернена лівою половиною обличчя до особи, що нападала, імовірно за все, знаходилася у горизонтальному положенні, дані про зміну пози трупа відсутні.

З показань обвинуваченого, наданих під час судового розгляду, випливає, що загиблим він наносив удари спочатку молотком, а потім, (після оголошення в суді висновків судово-медичних експертиз) сокирою для оброблення м'яса. При цьому, загиблі лежали спиною один до одного: жінка – на лівому боці, а чоловік – на правому боці. Після нанесення ударів положення трупів не змінювалося.

Між тим, з висновків судово-медичних експертиз вбачається, що чоловіку спричинені багаточисельні розруби та надруби правих тім'яної, скроневої, основної, виличної кісток, лобної та потиличної кісток справа, а жінці – зліва.

Тобто, із висновків експертиз і протоколу огляду місця події, по суті, вбачається, що загиблі лежали на травмованих поверхнях, що суперечить показанням Журавльова про механізм та спосіб спричинення смерті.

З висновку експерта можна стверджувати, що багаточисельні удари в голови потерпілих наносилися предметом, що володіє рубаючими властивостями. Журавльов В.В., натомість, стверджував, що наносив удари молотком, проте, як свідчить журнал судового засідання, після оголошення висновків експертів Журавльов В.В. змінив показання...».

Як, на Ваш погляд, повинен оцінити докази суд апеляційної інстанції? Що таке перевірка та оцінка доказів?

Завдання 24

Катаржицький Р.Р., маючи намір вбити свою дружину, домовився з раніше судимим громадянином на прізвище «Чорт». Останній про намір чоловіка повідомив дружину Катаржицького Р.Р., яка умовила «виконавця злочину» звернутися до поліції. Всі наступні перемовини із замовником «виконавець» записував на плівку, яка була передана слідчому та згодом представлена суду як один з основних доказів винуватості Катаржицького Р.Р.

Захисник останнього заявив клопотання про невизнання плівки допустимою як доказ, оскільки вона була отримана незаконним шляхом. Проте, враховуючи її значимість для вирішення кримінальної справи, суд відмовив захиснику у задоволенні його клопотання та ухвалив обвинувальний вирок.

Оцініть дії суду. Чи є плівка запису розмов допустимим доказом? Які доктрини недопустимості доказів Ви знаєте?

ТЕМА 6. СУБ'ЄКТИ ДОКАЗУВАННЯ: ОБОВ'ЯЗОК ТА ТЯГАР ДОКАЗУВАННЯ; ПРАВО НА УЧАСТЬ В ДОКАЗУВАННІ

Питання для обговорення

1. Суб'єкти доказування.
2. Співвідношення категорій «обов'язок доказування» та «тягар доказування»: сутність, суб'єкти та правові наслідки невиконання.
3. Учасники процесу доказування.
4. Роль суду у процесі доказування:
  - 4.1. сутність активної та ініціативної діяльності суду в кримінальному провадженні.
  - 4.2. судовий розсуд (дискреція) як форма реалізації ініціативних повноважень суду в кримінальному провадженні.
5. Доктрина «сприяння захисту» (*favor defensionis*) та процес доказування.
6. Сутність поняття «асиметрія доказування».

Завдання 25

Під час проведення обшуку в квартирі Петренка І.О., якого було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 258 КК України, було вилучено предмет, зовні схожий на гранату із запалом. Слідчий призначив дактилоскопічну експертизу.

Експерт під час дослідження виявив на предметі придатні для ідентифікації відбитки пальців та переніс їх на дактилоплівку. Після цього експерт повернув предмет слідчому, який одразу призначив вибухово-технічну експертизу. У своїй постанові він поставив перед експертом такі питання: «1) Чи є вибуховим пристроєм (боєприпасом) предмет, направлений на дослідження? 2) Чи містить цей предмет вибухові речовини? 3) Чи придатний досліджуваний предмет до використання за своїм призначенням – для вибуху?». У процесі експертного дослідження було встановлено, що вказаний предмет є ручною гранатою РГД-5. Після цього для відповіді на третє питання граната була контрольовано підірвана. Паралельно з цим, відповідно до висновку дактилоскопічної експертизи встановлено, що виявлені на предметі відбитки пальців є ідентичними відбиткам підозрюваного Петренка І.О.

Після ознайомлення з висновками експертизи, захисник підозрюваного звернувся до слідчого з клопотанням про проведення повторної дактилоскопічної експертизи. Однак слідчий відмовив у задоволенні

клопотання, мотивувавши своє рішення тим, що предмета для дослідження більше немає, оскільки він був знищений під час проведення вибухово-технічної експертизи.

Оцініть дії слідчого, експертів та захисника. Що таке «депонування доказів»? Запропонуйте алгоритм дій захисника за умови, що він був присутній під час обшуку та вилучення гранати.

Завдання 26

Захисник підозрюваного Іванишина М. І. направив запит до міської клінічної лікарні про витребування оригіналів рентгенознімків і первинної медичної документації Іванишина М. І. Адміністрація лікарні проігнорувала запит захисника.

Після цього він звернувся до слідчого судді із клопотанням про витребування зазначених документів з міської клінічної лікарні. Своєю ухвалою слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання, мотивувавши своє рішення тим, що в КПК України не передбачено механізму звернення до суду із подібним клопотанням, тому запропонував захиснику звернутися із клопотанням про надання тимчасового доступу до речей і документів із можливістю їх вилучення (здійснення виїмки).

Оцініть дії захисника, адміністрації лікарні та слідчого судді. Чи регламентовано законом механізм витребування та отримання речей, документів/копій документів, відомостей тощо сторонами кримінального провадження? Проведіть порівняльний аналіз цього способу збирання доказів та тимчасового доступу до речей та документів.

Завдання 27

Ухвалою слідчого судді Печерського райсуду м. Києва задоволено клопотання слідчого в особливо важливих справах першого слідчого відділу слідчого управління прокуратури Київської області, погоджене прокурором другого відділу процесуального керівництва управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях слідчих прокуратури Київської області, про відсторонення від посади Момот Г. С., який обіймає посаду Вишгородського міського голови Київської області, якому повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 368; ч. 2 ст. 15, ч. 4 ст. 368 КК України.

В ухвалі слідчий суддя вказав на наявність достатніх даних, які свідчать про обґрунтованість підозри в одержанні Момот Г. С. неправомірної вигоди, яка становить 300 тисяч Євро, що станом на день вчинення злочину складало 8 637 369 60 грн. Вирішуючи питання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження щодо підозрюваного, слідчий суддя врахував те, що кримінальне правопорушення, у якому він підозрюється, вчинено з використанням службових повноважень, а також те, що досудове розслідування ще не закінчене, та прийшов до висновку про необхідність відсторонення від посади Вишгородського міського голови Київської області, оскільки перебуваючи на зазначеній посаді Момот Г. С. матиме можливість незаконно

впливати на інших осіб у кримінальному провадженні, знищити чи спотворити речі та документи, що мають значення для кримінального провадження.

Не погоджуючись з рішенням слідчого судді, захисник, діючи в інтересах підозрюваного, подав апеляційну скаргу в якій просив скасувати ухвалу слідчого судді Печерського райсуду м. Києва та постановити ухвалу, якою відмовити в задоволенні клопотання слідчого про відсторонення підозрюваного Момот Г.С. від посади.

В обґрунтування своїх апеляційних вимог захисник вказав, що досудове розслідування та відповідно звернення з клопотанням про обрання запобіжного заходу було здійснено неуповноваженим органом досудового розслідування.

Яке рішення повинен постановити суд апеляційної інстанції?

Які наслідки здійснення досудового розслідування неналежним суб'єктом доказування?

Завдання 28

29 травня приблизно о 22 год. 15 хв., Кулагін П.О. був затриманий співробітниками СБУ за підозрою у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 260 КК України (участь у непередбачених законом збройних формуваннях). Під час особистого обшуку у підозрюваного було вилучено мобільний телефон, в пам'яті якого були збережені контакти декількох осіб, причетних до вчинення злочинів, пов'язаних із тероризмом.

Під час проведення освідування Кулагіна П.О. на тілі підозрюваного були виявлені ушкодження у вигляді синців жовтого кольору на правому плечі розміром 3,5 см на 14см.

Кулагін П.О. категорично заперечував свою причетність до участі в будь-яких збройних формуваннях. На пропозицію слідчого пояснити звідки у нього синець на плечі він зазначив, що отримав забиття плеча в результаті господарських робіт, однак надати якісь докази на підтвердження своїх слів відмовився, заявивши: «Вам треба, ви й доказуйте».

Проаналізуйте зазначену ситуацію з точки зору обов'язку доказування.

На кого і чому покладається обов'язок і тягар доказування?

Завдання 29

До слідчого надійшло клопотання захисника підозрюваного Челомбитько Н.М. про проведення обшуку у квартирі останнього. Слідчий, прийнявши рішення задовольнити клопотання захисника, звернувся до слідчого судді з клопотанням, погодженим з прокурором, про надання дозволу на проведення обшуку у квартирі Челомбитько Н.М.

Отримавши ухвалу слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку, слідчий провів відповідну слідчу (розшукову) дію, але без участі сторони захисту, посилаючись на її специфіку. У ході обшуку були виявлені та вилучені предмети, які свідчать про непричетність підозрюваного до вчинення кримінального правопорушення.

Під час судового провадження стороною обвинувачення було заявлено клопотання про визнання протоколу обшуку та предметів, які були вилучені в

результаті цієї слідчої (розшукової) дії, недопустимими доказами у справі, оскільки має місце порушення вимог процесуального закону щодо цієї слідчої (розшукової) дії, а саме: в протоколі обшуку житла відсутній підпис одного з понятих. Допитати ж понятого як свідка щодо його особистої участі у проведенні слідчої (розшукової) дії суд не мав можливості через смерть останнього. По суті заявленого клопотання сторона захисту висловила заперечення.

Яке рішення повинен постановити суд у цьому випадку?

У чому процесуально виявляється доктрина «сприяння захисту» (favor defensionis)?

Розкрийте сутність поняття «асиметрія доказування».

Завдання 30

До суду надійшли матеріали кримінального провадження щодо Архипенко Т. П., який обвинувачується у вчиненні злочину, передбаченого ч.1 ст.115 КК України.

Обвинувачений Архипенко Т. П. свою вину у вчиненні інкримінованого йому злочину не визнав. Свідок сторони захисту Супрун М. І., який був допитаний на стадії досудового розслідування з ініціативи сторони захисту, і показання якого спростовували причетність обвинуваченого до вчинення цього кримінального правопорушення (підтверджували алібі обвинуваченого), у судові засідання за викликом суду не з'явився з причин, які виключають можливість явки свідка до суду (тяжка хвороба) та повідомив про причини свого неприбуття у встановленому законом порядку.

У зв'язку з неможливістю безпосередньої участі цього свідка в судовому провадженні за станом здоров'я, сторона захисту заявила суду клопотання про проведення допиту свідка в режимі відеоконференції під час судового розгляду. У задоволенні цього клопотання стороні захисту судом було відмовлено через наявність заперечень потерпілого, незважаючи на те, що показання свідка Супрун М. І. мали істотне значення для з'ясування обставин кримінального провадження, а також те, що суду відома поважність причини неявки свідка.

Посилаючись на те, що неможливість явки свідка Супрун М. І. у судові засідання обумовлена тяжкою хворобою, тобто причиною, яка виключає у такому разі можливість його явки до суду, а також враховуючи неможливість вирішення справи без допиту цього свідка, оскільки його показання могли би мати важливе значення для встановлення фактів і обставин даного кримінального провадження, сторона захисту заявила клопотання про оголошення показань свідка Супрун М.І., наданих ним під час досудового розслідування і долучених до матеріалів кримінального провадження.

У задоволенні клопотання сторони захисту про оголошення показань цього свідка судом було відмовлено.

Дайте оцінку діям суду. Визначте роль суду у процесі доказування. У чому полягає сутність активної та ініціативної діяльності суду в кримінальному провадженні.

Завдання 31

Тригубенко І.П. було затримано за підозрою у вчиненні злочину, передбаченого п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України. Під час допиту він постійно вказував на те, що його «підставили», що він не є винуватим і може це довести. Слідчий наполягав на визнанні Тригубенком І.П. своєї винуватості, оскільки у матеріалах досудового розслідування було достатньо відповідних доказів. Коли допит підходив до кінця, Тригубенко І.П. раптово сильно вдарив слідчого та втік, і затримати його не вдалося.

Наступного дня Тригубенко І.П. є сам з'явився до прокурора, що здійснює процесуальне керівництво у цьому кримінальному провадженні, та пояснив, що йому, як приватному детективу, надійшло замовлення на спостереження за чоловіком однієї жінки, яка підозрювала, що він її зраджує. Під час виконання замовлення він випадково зафіксував момент вчинення вбивства та надав прокурору цей відеозапис.

Прокурор приєднав відеозапис до матеріалів кримінального провадження в якості документа.

Оцініть дії прокурора. Хто є суб'єктом збирання доказів за таких умов? Оцініть доказове значення відеозапису?

Завдання 32

Під час огляду місця події слідчий вилучив близько 10 предметів, припустивши що на одному або декількох із них могли залишитися мікрочастинки одягу злочинця. Після цього він направив всі вилучені предмети на експертизу, поставивши перед експертом завдання виявити на них мікрооб'єкти, що у подальшому можуть бути визнані речовими доказами.

У лабораторії із використанням спеціального технічного обладнання експерт на одному із предметів виявив мікрочастинки тканини зеленого кольору, про що зазначив у своєму висновку. Слідчий склав протокол огляду цього предмета, вказавши в його описі як ознаку «знайдені мікрочастинки одягу».

Оцініть дії слідчого. Хто є суб'єктом доказування у описаному випадку? Запропонуйте алгоритм спільних дій слідчого та експерта для належного оформлення одержаних доказів.

Завдання 33

Знаходячись пізно ввечері на чергуванні у дачному кооперативі в селі Шарівка, Чернов С.С. почув шум та побачив, що у його будинок через відкриті двері намагається проникнути невідомий чоловік. Спостерігаючи за ним ззовні він побачив, що той оглядає будинок, збирає речі та складає їх у валізу. Коли невідомий виходив з будинку, Чернов С.С. накинувся на нього та затримав його. Зв'язавши правопорушника та викликавши поліцію, Чернов С.С. оглянув одяг затриманого та виклав з карманів пістолет, ключі та пакет із темно-зеленою сумішшю, а з валізи – речі та ноутбук, які той поцупив з його домівки. Коли приїхала поліція, Чернов С.С. розповів про те що сталося, надав всі предмети, які він знайшов у затриманого та валізу з речами, які той намагався

вкрасти. Затриманим виявився сусід Кондратюк В.В., який сказав, що Чернов С.С. сам його запросив. Та пояснив, що всі речі він йому підкинув, на його думку, щоб скомпрометувати, бо в них давній конфлікт. І те, що все це вилучено у Кондратюка ніхто, крім Чернова С.С., підтвердити не може. Відібравши у Чернова С.С. та Кондратюка В.В. пояснення, слідчий сказав Чернову С.С., що для того, щоб внести інформацію до ЄРДР та визнати всі предмети, які він надав у якості речових доказів, Чернову С.С. необхідно самому довести, що вони дійсно вилучені ним у затриманого Кондратюка В.В.

Чи мав право Чернов вилучати речі при затриманні Кондратюка В.В.? Чи законні дії слідчого і на кого у даній ситуації покладається обов'язок доказування? Чи можуть бути вказані предмети доказами?

ТЕМА 7. СПОСОБИ ЗБИРАННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ДОКАЗІВ

Питання для обговорення

1. Способи збирання доказів стороною обвинувачення:

1.1. Проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

1.2. Витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок.

1.3. Проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК України.

2. Способи збирання доказів стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження:

2.1. витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок.

2.2. ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій. Звернення до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів. Здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів.

3. Одержання доказів на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

4. Особливості фіксації доказової інформації стороною обвинувачення та стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

5. Поняття, особливості, мета та способи перевірки доказів, суб'єкти, які її здійснюють. Перевірка доказів як необхідна умова формування їх сукупності.

6. Особливості участі слідчого судді та суду в збиранні та перевірці доказів.

Завдання 34

У ході проведення НСРД за дорученням слідчого, оперуповноваженому карного розшуку поліції Чопову С.С. не вдалося зняти хід його проведення відеокамерою, яка знаходиться на балансі підрозділу. Для фіксації фактичних даних, він вирішив використати камеру власного мобільного телефону «Samsung». Таким чином Чопову С.С. вдалося зафіксувати хід та результати проведення НСРД.

Оцініть вказану ситуацію з точки зору законності відповідного способу збирання доказів.

Завдання 35

У провадженні слідчого перебували матеріали кримінального провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 365 КК України (перевищення службових повноважень). У ході досудового розслідування слідчим було встановлено, що повноваження, які було перевищено, входять до кола обов'язків Ковальова О.О. відповідно до його посадової інструкції. За результатами вивчення посадової інструкції було проведено допит Ковальова О.О. у якості свідка, під час якого він повністю визнав свою вину та надав слідчому відповідні документи, які викривали його протиправну діяльність. Факт добровільного надання документів було відображено в протоколі допиту свідка на прохання Ковальова О.О.

У результаті слідчим було оголошено Ковальову О.О. повідомлення про підозру у вчиненні вказаного правопорушення на підставі доказів, отриманих під час проведення досудового розслідування у даному кримінальному провадженні.

Надайте оцінку діям слідчого відповідно до вимог чинного КПК України.

Завдання 36

На розгляді в районному суді Херсонської області перебуває кримінальне провадження по обвинуваченню гр. Іванова І.І. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України. При цьому стороною обвинувачення на підтвердження винуватості гр. Іванова І.І. надано суду також і речові докази – викрадені речі, вилучені під час обшуку.

Разом із тим, під час судового розгляду встановлено, що в протоколі ознайомлення гр. Іванова І.І. з матеріалами кримінального провадження відсутні відомості про надання останньому допуску до речових доказів. Втім сам обвинувачений факт ознайомлення із вказаними доказами підтвердив.

Той же випадок, але при відкритті матеріалів обвинувачений не ознайомлювався із вказаними доказами. Іванов І.І. заявив, що він не оспорує деякі факти (які підтверджуються, у тому числі речовими доказами) та заявляє клопотання про визнання судом недоцільним дослідження цих та інших доказів.

Які рішення повинен прийняти суд?

Завдання 37

У ході досудового розслідування кримінального провадження, розпочатого за фактом учинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 146 КК України щодо Сергеєнко В.Ф. слідчим ГУ НП в Харківській області було встановлено наступне. У грудні потерпіла, яка постійно проживає в АР Крим, приїхала до м. Харкова в особистих справах і тимчасово проживала у батьків. 27 грудня о 19 год. Балашова А.В. і Балашов С.І. здійснили напад на потерпілу, силою заштовхали її до салону автомобіля та вивезли до власного будинку, де незаконно утримували.

16 червня Балашовій А.В. було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 146 КК України. Під час допиту підозрювана причетність до злочину заперечила. 17 червня слідчим суддею підозрюваній було обрано запобіжний захід – тримання під вартою з альтернативною заставою у розмірі 55 000 грн., що була внесена у той же день. 21 червня до слідчого звернулася Сергеєнко В.Ф. з клопотанням про застосування щодо неї заходів забезпечення безпеки у зв'язку з тим, що їй постійно телефонують невідомі та погрожують. Клопотання було задоволено.

З огляду на ситуацію досудового розслідування, слідчий звернувся до суду з клопотанням про допит потерпілої під час досудового розслідування у судовому засіданні, а також проведення одночасного допиту Сергеєнко В.Ф. і підозрюваної Балашової А.В. У клопотанні слідчий вказав, що підозрювана перебуває на свободі, а Балашов С.І. – переховується від органів досудового розслідування, що створює ризик застосування незаконних засобів впливу на потерпілу. Інших свідків події органами досудового розслідування не виявлено, через це показання потерпілої мають істотне значення. Крім того, слідчий наголошував, що до потерпілої застосовано заходи забезпечення безпеки. Заслухавши думку слідчого та перевіривши подані матеріали, суд дійшов висновку, що клопотання про проведення допиту потерпілої та одночасного допиту Сергеєнко В.Ф. і підозрюваної підлягає поверненню у зв'язку з тим, що викладені у ньому обставини не підтверджено доказами, зокрема, до клопотання слідчий не додав копію постанови про застосування заходів забезпечення безпеки щодо потерпілої.

Проаналізуйте ситуацію досудового розслідування та з'ясуйте чи наявні підстави для проведення допиту та одночасного допиту під час досудового розслідування у судовому засіданні. Охарактеризуйте виняткові випадки проведення допиту свідка та потерпілого у порядку ст. 225 КПК України, а також підстави проведення допиту вказаних осіб у режимі відеоконференції (ст. 232 і ч. 9 ст. 352 КПК України). Який із названих видів допиту мав бути проведений за вказаних умов? Чи правильне процесуальне рішення прийняв слідчий суддя?

Завдання 38

19 жовтня о 18 год. на вул. Пушкінській у м. Харкові двоє невідомих осіб підійшли до Симонова С.С. та, погрожуючи йому ножом, почали вимагати віддати гроші. Злякавшись, потерпілий спробував втекти, проте невідомі

наздогнали його та почали наносити чисельні удари у голову й тулуб, від чого Симонов С.С. втратив свідомість. Скориставшись безпорадним станом потерпілого, невідомі заволоділи його майном: грошима в сумі 3000 доларів США та мобільним телефоном вартістю 10000 гривень.

У ході досудового розслідування кримінального правопорушення було встановлено свідків цієї події, які під час допитів назвали прикмети нападників і вказали марку автомобілю на якому втекли невідомі. На тимчасово вилучених записах з камер спостереження банку «КІПР» було зафіксовано факт розбійного нападу та зовнішній вигляд нападників. Слідчим, який розслідує кримінальне провадження прийняв рішення провести відповідно до ст. 268 КПК України НСРД – установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, про що ним було винесено відповідну постанову. В результаті проведення НСРД було встановлено місцезнаходження викраденого мобільного телефону – вул. Славетна 14, кв. 17, що належить гр-ну Білому В.В.

Які способи збирання доказів використав слідчий? Чи дотримано процедуру проведення негласної слідчої (розшукової) дії? Яка доля отриманих за таких обставин доказів? Як мав діяти слідчий у такій ситуації?

Завдання 39

На підприємство ТОВ «Анна» надійшов лист від Начальника слідчого відділу Московського відділу ГУНП в Харківській області з вимогою про витребування документів. У зв'язку із проведенням досудового слідства за кримінальним провадженням № 2347654-16 та керуючись ст.ст. 41, 93 КПК України, вимагалось надати інформацію про кількість маршрутів перевезення пасажирів, які обслуговує підприємство, кількість автотранспорту, з урахуванням моделей та держномерів, водіїв, що працюють на цих маршрутах. Крім того, у змісті листа містилася вимога щодо надання оригіналів ліцензій на здійснення даних видів діяльності, штатного розкладу підприємства, журналу механіка, журнал виїзду і заїзду транспортних засобів, журнал виїзду та заїзду транспортних засобів, журнал медичного працівника про проходження медичного контролю водіями за 2015 року та таблиця обліку робочого часу водіїв.

Директор підприємства звернувся до юриста за роз'ясненням щодо законності таких вимог.

Надайте обґрунтовану юридичну консультацію. Запропонуйте варіанти дій директорові підприємства.

Завдання 40

Під час розслідування дорожньо-транспортної пригоди, внаслідок якої настала смерть потерпілої, слідчий отримав таку інформацію:

- свідок Криль О.М. вказала, що чула звук удару, а потім різкий звук автомобіля, який від'їжджав;
- свідок Сорока Т.В. вказала, що також не бачила самого моменту удару, але повідомила марку і колір автомобіля;

- у висновку судово-трасологічної експертизи було зазначено, що удар прийшовся в область крайньої лівої фари;

- підозрюваний погодився давати показання та вказав, що потерпіла вибігла із-за маршрутки, він різко загальмував, але уникнути зіткнення не вдалося.

Уявіть, що Ви слідчий. Які способи збирання та перевірки доказів Ви б використали у даному кримінальному провадженні з метою встановлення обставин, що входять до предмету доказування?

Завдання 41

У травні 2016 р. до Московського районного суду м. Харкова надійшов обвинувальний акт з додатками, за обвинуваченням Крапова Д.К. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України.

У судовому засіданні обвинувачений заявив клопотання про призначення судово-психологічної експертизи з використанням поліграфу. Захисник обвинуваченого підтримав клопотання про призначення експертизи з використанням поліграфу в повному обсязі.

Прокурор просив суд, відмовити у задоволенні клопотання, вказуючи на те, що таким чином обвинувачений намагається затягувати процес судового розгляду.

Вислухавши думку учасників судового засідання, вивчивши матеріали кримінального провадження, суд прийшов до висновку що заявлене клопотання не підлягає задоволенню, оскільки в Науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі при ГУ МВС України в Харківській області відсутнє обладнання та спеціалісти з правом проведення досліджень психо-емоційного стану людини з використанням поліграфу.

Дайте правову оцінку клопотання Крапова Д. К., заперечень прокурора. Чи правильне рішення було прийняте судом?

Завдання 42

До слідчого судді Чугуївського районного суду Харківської області надійшло клопотання потерпілого про призначення судово-психіатричної експертизи в кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12000000005, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 146 КК України (незаконне позбавлення волі особи).

У клопотанні потерпілий просив призначити судово-психіатричну експертизу та поставити на вирішення експертів такі питання:

1. Чи страждав Смірнов А. Р., 12.06.1981 р.н., під час вчинення кримінального правопорушення і чи страждає в теперішній час будь-яким розладом психічної діяльності чи психічним захворюванням? Якщо так, то яким саме, який його характер і ступінь?

2. Чи міг Смірнов А. Р. в період вчинення кримінального правопорушення усвідомлювати свої дії і керувати ними?

В обґрунтування неможливості самостійного залучення експерта потерпілий посилався на те, що органом досудового слідства були вилучені оригінали документів, необхідних для проведення експертизи.

Назвіть способи збирання доказів, які може використовувати потерпілий у кримінальному провадженні. Яку рішення має прийняти слідчий суддя? Які повинен вчинити потерпілий для досягнення своєї мети?

ТЕМА 8. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ У АНГЛО- САКСОНСЬКІЙ ТА КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ

Питання для обговорення

1. Зміст та основні положення оцінки доказів Суб'єкти, які її здійснюють, та правові наслідки оцінки ними доказів.
2. Внутрішнє переконання та його роль в оцінці доказів.
3. Оцінка належності доказів.
4. Правила оцінки допустимості доказів.
5. Концепції допустимості доказів.
6. Наслідки порушення норм законодавства України щодо визнання доказів допустимими.
7. Оцінка достовірності доказів та засоби її перевірки.
8. Оцінка сукупності доказів з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення.
9. Оцінка доказів у кримінальному процесі англо-американської правової традиції.
10. Оцінка доказів у країнах континентальної правової системи.

Завдання 43

Гр-н Вакуленко О.О. обвинувачувався у тому, що він, маючи умисел на незаконне придбання, виготовлення та зберігання наркотичних засобів без мети збуту, знаходячись на пустирі біля новобудов, виявив одну дикоростучу рослину коноплі, яку поклав до полімерного пакету. Після цього приніс її до квартири, в якій проживає, виготовив наркотичну речовину, яку незаконно зберігав. Дії Вакуленка О.О. кваліфіковані за ч. 2 ст. 309 КК України.

10 травня під час досудового розслідування старший слідчий Хоменко В.В. звернувся до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення обшуку квартири підозрюваного. 13 травня слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого, вказавши в ухвалі наступне: «Надати старшому слідчому Хоменко В.В. дозвіл на обшук в квартирі, з метою відшукування та вилучення будь-яких речових доказів, які мають значення для даного кримінального провадження». 15 червня оперативним співробітником

відділу Національної поліції було проведено обшук квартири Вакуленка О.О., в ході якого вилучено пристрій для куріння, фрагменти полімерних пляшок, фрагмент фольгованого паперу та речовину рослинного походження зеленого кольору. Речовину рослинного походження було надано експерту для проведення експертизи, за результатами якої було встановлено, що ця речовина є особливо небезпечним наркотичним засобом, обіг якого заборонено – канабісом. Також у судовому засіданні було проведено допит свідка Сергієнка С.С., який зазначив, що неодноразово бував у квартирі Вакуленка О.О., з яким вони вживали спиртні напої, а також зауважив, що Вакуленко О.О. вже проходив лікування від алкогольної залежності. Вилучені предмети, висновок експерта та показання свідка Сергієнка С.С. прокурором було покладено в основу обвинувального акту, інших доказів вини Вакуленка О.О. суду надано не було.

Оцініть дії учасників кримінального провадження. Яка юридична сила доказів, наданих прокурором? Яким повинно бути рішення суду?

Завдання 44

Курочкін О.О., Денисова С.С. та Мальцева Н.Н. обвинувачуються у тому, що вони, діючи у складі організованої злочинної групи, з корисливих спонукань, з метою таємного викрадення чужого майна у великих розмірах, поєднаного з проникненням у житло, вчинили серію крадіжок з квартир та приватних будинків на загальну суму 500 тис. грн. Досудовим розслідуванням встановлено, що для мобільності членами організованої групи використовувався транспортний засіб - автомобіль «Opel Corsa».

На підставі цього слідчий Романенко М.М. прийняв рішення про необхідність проведення негласної слідчої (розшукової) дії - візуального спостереження за річчю (автомобілем), результати якої було покладено в обґрунтування обвинувального акту. За результатами проведення візуального спостереження за річчю (автомобілем) було складено протокол. Як вбачається зі змісту протоколу, обвинувачені виходили з автомобіля і заходили в приміщення за різними адресами. На підставі цього слідчим було встановлено за якими адресами було вчинено крадіжки, що саме було викрадене та приблизну вартість вкраденого, а також факт збуту викрадених речей невідомим особам, з якими обвинувачені зустрічалися декілька разів у парку міста та кафе «Парасолька». В якості підстави проведення даної негласної слідчої дії співробітниками відділення національної поліції вказано постанову слідчого Романенка М.М. Крім цього слідчим було прийнято рішення про проведення обшуку в квартирі Курочкіна О.О., який в судовому засіданні дав показання, з якими погодились Денисов С.С. та Мальцева Н.Н., що на початку обшуку квартири слідчий та оперативні працівники закрили в окремій кімнаті всіх обвинувачених, а самі знаходились в інших кімнатах і обвинувачені не бачили, що там відбувається. Через деякий час обвинувачених вивели з окремої кімнати та показали їм, що знайшли грошові купюри, 5 мобільних телефонів «iPhone» та інші речі, яких в квартирі раніше не було. При цьому також посилаються на те, що понятих при проведенні обшуку не було. Прокурор в

судовому засіданні зазначив, що поняті запрошені не були, оскільки здійснювався відеозапис обшуку, який є у матеріалах кримінального провадження.

Оцініть дії слідчого. Яке доказове значення протоколу проведення негласної слідчої (розшукової) дії – спостереження за річчю та предметів, вилучених під час проведення обшуку?

Завдання 45

Під час здійснення досудового розслідування злочину, передбаченого ч. 2 ст. 307 КПК України, слідчим було прийнято рішення про необхідність проведення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки. За результатами його проведення було складено протокол у відповідності до вимог ст. 252 КПК України.

Під час судового розгляду в суді першої інстанції сторона захисту звернулася до суду з клопотанням про визнання протоколу про проведення негласної слідчої (розшукової) дії недопустимим доказом, у зв'язку з тим, що прокурором не було відкрито у порядку ст. 290 КПК України матеріалів, які були правовою підставою проведення контролю за вчиненням злочину.

Прокурор зазначив, що дана слідча дія належить до негласних, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, а тому матеріали, які вимагає сторона захисту є засекреченими і розсекреченню не підлягають відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства.

Оцініть дії слідчого та прокурора. Чи обґрунтованим є клопотання сторони захисту? Як повинен діяти суд? Який порядок засекречування та розсекречування матеріалів щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій?

Завдання 46

Скворцов Н.Н. працював прокурором. До нього звернувся Іванов О.О., (який, як виявилось в подальшому, був службовою особою підрозділу Національного антикорупційного бюро України). Скворцову О.О. було запропоновано неправомірну вигоду у сумі 5 тис. дол. за обіцянку сприяти виправданню третьої особи. Скворцов Н.Н. відразу ж відмовився, але Іванов О.О. неодноразово телефонував йому із пропозицією зустрітися та передати вказану суму. Після постійного спілкування протягом місяця, Скворцов Н.Н. погодився та призначив Іванову О.О. зустріч. Під час зустрічі та отримання грошових купюр у Іванова О.О., Скворцова Н.Н. у присутності понятих Романова Є.Є. та Олександрова М.М. було затримано працівниками Національного антикорупційного бюро. Скворцову Н.Н. було повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК України, а згодом складено обвинувальний акт, який передано до суду. На підтвердження винуватості Скворцова Н.Н. суду надано такі докази: результати аудіо-, відео контролю Скворцова Н.Н., результати контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, протокол огляду грошових купюр,

висновок дактилоскопічної експертизи, протоколи допиту Романова Є.Є. та Олександрова М.М.

Надайте правову оцінку діям працівників Національного антикорупційного бюро. Яка юридична сила доказів сторони обвинувачення? Яке рішення повинен прийняти суд?

ТЕМА 9. ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ

Питання для обговорення

1. Визнання доказів недопустимими як результат їх оцінки.
2. Підстави визнання доказів недопустимими, їх класифікація.
3. Доктрина «плодів отруєного дерева», її практичне застосування.
4. Провокація вчинення злочину як підстава визнання доказів недопустимими. Критерії відмежування провокації вчинення злочину від негласної діяльності з його контролю.
5. Загальний порядок визнання доказів недопустимими.
6. Порядок визнання доказів очевидно недопустимими.
7. Суб'єкти прийняття процесуального рішення про визнання доказів недопустимими.
8. Наслідки визнання доказів недопустимими.
9. Недопустимість доказів у країнах англо-саксонської та романо-германської правової сім'ї (порівняльно-правовий аспект).
10. Визнання доказів недопустимими в практиці Європейського суду з прав людини.

Завдання 47

Ніколайчук П.Ю., який є рідним братом обвинуваченого, був допитаний у кримінальному провадженні щодо останнього в якості свідка в порядку, передбаченому ст. 225 КПК України. Слідчим суддею під час допиту в судовому засіданні не були роз'яснені свідку Ніколайчук П.Ю. положення ст. 61 Конституції України.

В судовому розгляді захисник заявив клопотання про визнання показань Ніколайчук П.Ю. недопустимим доказом.

Прокурор висловив заперечення, вказавши, що показання Ніколайчук П.Ю. повинні бути визнані недопустимими доказами тільки в частині, що стосується відповідей на питання про причетність до вчинення кримінального правопорушення його самого, його брата та інших близьких родичів. Інші відомості, які містяться в його показаннях, Ніколайчук П.Ю. зобов'язаний був повідомити слідчому судді в будь-якому випадку, тому в цій частині вони можуть бути використані як докази.

Проаналізуйте доводи захисника та прокурора і надайте обґрунтовану відповідь щодо вирішення зазначеної ситуації. Що ви знаєте про правила «чаю і чорнила» і «розбитого дзеркала»?

Завдання 48

Під час судового розгляду кримінального провадження за обвинуваченням громадянина Тарасенка В.В. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України, адвокат обвинуваченого Кротов М.Н. заявив клопотання про визнання протоколу слідчого експерименту недопустимим як доказ. Своє клопотання адвокат пояснив тим, що під час проведення слідчої дії не були запрошені поняті. Відповідно ж до ч. 7 ст. 223 КПК України поняті можуть не приймати участі у проведенні слідчої дії лише у випадку застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Між тим відеокамера під час проведення слідчого експерименту зламалася, а слідчий після того не запросив понять. На думку адвоката доцільним було відкласти проведення слідчого експерименту до моменту, коли відеокамера буде відремонтована. Під час же проведення слідчого експерименту, оперативний співробітник, який відповідав за те, щоб підозрюваний Тарасенко В.В. не зник з міста проведення слідчої дії, постійно підказував йому куди рухатися, та що відповідати слідчому. Причому, якщо підозрюваний мовчав, підштовхував його у спину, та тягнув за руку, прикуту наручниками до його руки.

Колегія суддів не задовольнила клопотання адвоката обвинуваченого, вказавши, що прокурор представив як доказ належним чином оформлений протокол слідчого експерименту, до якого були приєднані схеми та фототаблиця. Слідчий виконав вимоги КПК України щодо обов'язкового відеозапису проведення слідчої дії. Те, що відеокамера зламалася не залежало від слідчого та було випадковістю - техніка не витримала 18 градусного морозу. Той факт, що відеокамера зламалася на шостій хвилині відеофіксації відмічено у протоколі слідчого експерименту.

Оцініть законність фіксації проведення слідчого експерименту. Чи правильні висновки колегії суддів місцевого суду?

Завдання 49

Судом розглядається кримінальне провадження відносно Іванова І.І., обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК України. В ході судового розгляду захисником обвинуваченого заявлено клопотання про визнання недопустимим доказом протоколу допиту Іванова І.І. в якості підозрюваного, оскільки він проведений працівником патрульної поліції, а не слідчим. Прокурор заперечував відносно вказаного клопотання, оскільки в матеріалах справи наявне доручення слідчого в порядку ст. 40 КПК України, яким патрульному доручено провести допит Іванова І.І. в якості підозрюваного та зібрати характеризуючі матеріали щодо його особи. За наслідками судового розгляду суд ухвалив обвинувальний вирок та зазначив, що доводи сторони захисту про недопустимість окремих доказів не обґрунтовані та на висновки суду щодо винуватості обвинуваченого не впливають.

Які існують критерії допустимості доказів? Чи було порушено процесуальний порядок отримання доказів у ході розслідування? Дайте відповідну правову оцінку.

ТЕМА 10. ПОКАЗАННЯ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ

Питання для обговорення

1. Поняття показань, їх відмінність від пояснень.
2. Показання свідків, їх предмет, значення та оцінка:
  - 2.1. Процес формування показань свідків, його етапи. Об'єктивні та суб'єктивні фактори, які впливають на формування показань свідка та їх значення під час оцінки показань.
  - 2.2. Особи, які не можуть бути допитані як свідки в кримінальному провадженні.
  - 2.3. Перевірка та оцінка показань свідка.
  - 2.4. Показання неповнолітнього свідка.
  - 2.5. Показання особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене КК України, у стані неосудності або захворіла на психічну хворобу після вчинення злочину.
  - 2.6. З'ясування достовірності показань свідка.
3. Показання потерпілого, їх предмет, значення, перевірка та оцінка.
4. Показання експерта, їх предмет, особливості, значення, перевірка та оцінка.
5. Показання підозрюваного, підсудного, їх предмет, значення, перевірка і оцінка:
  - 5.1. Види показань підозрюваного, обвинуваченого.
  - 5.2. Визнання підозрюваним, обвинуваченим своєї вини та вплив її на диференціацію кримінальної процесуальної форми.
6. Сутність показань з чужих слів, особливості визнання їх допустимими як доказів.

Завдання 50

19 липня о 09 годині 00 хвилин, слідчим СВ Київського ВП ГУ НП в Харківській області капітаном поліції Шевченком С.І. було розпочато допит підозрюваного у вчиненні бандитизму Сидоренка О.М.

О 10 годині 55 хвилин слідчий зупинив допит для проведення перерви, час якої – 30 хвилин, він визначив самотійно.

Після спливу перерви, слідчий поновив проведення слідчої (розшукової) дії, і допитував Сидоренка О.М. з 11 години 25 хвилин до 13 години 00 хвилин. У зв'язку з тим, що підозрюваний не визнавав себе винним, слідчий вирішив завершити допит та повідомив співробітникам конвою ДПтС України про необхідність доставлення підозрюваного до СІЗО, звідки він і був викликаний для давання показань.

Проте через одну годину, за клопотанням підозрюваного, його було знову доставлено до слідчого у зв'язку з тим, що Сидоренко О.М. забажав додатково дати показання щодо фактів, які начебто унеможливлювали його участь у вчиненні злочинів.

З огляду на це, слідчий вирішив провести додатковий допит, який тривав з 14 години 00 хвилин до 16 години 00 хвилин, після чого підозрюваний був доставлений до СІЗО.

Того ж дня, слідчий, на підставі ухвали слідчого судді, отримав тимчасовий доступ до запису з камер відеоспостереження, розміщених в магазині, в якому було вчинено один із розбійних нападів. На вказаному відеозаписі було чітко видно, що одним із нападників був Сидоренко О.М.

У зв'язку з цим, слідчий терміново викликав до свого кабінету Сидоренка О.М., який був знову доставлений із СІЗО о 17 годині 50 хвилин. Розпочавши в цей же час проведення повторного допиту, слідчий продемонстрував підозрюваному відеозапис, внаслідок чого останній визнав свою вину і попросив надати йому можливість письмово викладати обставини вчинених ним нападів, оскільки говорити він сьогодні вже втомився.

Так, до 19 години 40 хвилин підозрюваний викладав свої показання на папері, а потім заявив клопотання про надання йому часу для десятихвилинної перерви, яке слідчий задовольнив.

О 19 годині 50 хвилин слідчий почав читати показання та задавав уточнюючі питання допитуваному.

О 21 годині 50 хвилин слідчий оголосив про завершення допиту та ознайомивши підозрюваного з протоколом надав можливість йому розписатися у ньому.

Наступного дня, дослідивши протоколи допитів, прокурор Харківської місцевої прокуратури № 2 радник юстиції Комаров А.В., який здійснював процесуальне керівництво у вказаному кримінальному провадженні, повідомив слідчому, що надані підозрюваним показання є недопустимим доказом, оскільки при їх даванні були порушені часові вимоги проведення допиту, встановлені КПК України.

Чи було порушено вимоги КПК України при проведенні допиту підозрюваного? Якщо так, то до яких наслідків призведе вказане порушення? Які часові вимоги встановлені КПК України для проведення допиту і перерви під час нього? Чи змінилося б вирішення задачі, якби підозрюваним був неповнолітній?

Завдання 51

05 липня до Шевченківського ВП ГУ НП в Харківській області із заявою про вчинення крадіжки звернулася громадянка Петрова І.І. Під час проведення допиту в якості потерпілої, Петрова І.І. дала показання, у відповідності до яких, 04 липня, приблизно о 22 годині 20 хвилин, вона повернулася додому і помітила, що всі речі в квартирі перекидані, шафи і ящики відкриті, а з сейфу зникли 10 тисяч гривень, 2 золоті каблучки та 4 золоті підвіски.

Через три дні після звернення потерпілої із заявою, оперуповноважені СКР Шевченківського ВП ГУ НП встановили особу, яка імовірно була причетна до вчинення цього злочину – неодноразово судимого за вчинення крадіжок Борисова С.В. Останній дав письмові пояснення, що він визнає себе винним у вчиненні злочину і готовий допомагати органу досудового розслідування у встановленні обставин кримінального правопорушення.

Після того, як слідчий СВ Шевченківського ВП ГУ НП в Харківській області Ткаченко О.Ф. прочитав вказані пояснення, він повідомив Борисову С.В. про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України, після чого вирішив невідкладно провести слідчий експеримент у квартирі потерпілої.

В ході проведення зазначеної слідчої (розшукової) дії підозрюваний детально показав як він проник до квартири, як і де шукав цінні речі, в який спосіб відкрив сейф і викрав з нього 5 тисяч гривень.

На уточнююче запитання слідчого про кількість викрадених речей він впевнено повторив, що викрав лише п'ять тисяч гривень і при цьому, більшу частину з них він вже встиг витратити.

Вбачаючи істотні розбіжності у показаннях потерпілої та відомостях, повідомлених підозрюваним щодо кількості викрадених грошей та речей, слідчий, з метою з'ясування причин цих розбіжностей, провів одночасний допит вказаних учасників кримінального провадження.

Чи вбачаються в діях слідчого порушення вимог КПК України? З якою метою проводиться одночасний допит двох і більше учасників кримінального провадження? Назвіть передумови проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Розкрийте зміст такого процесуального джерела доказів, як показання. В ході проведення яких слідчих (розшукових) дій слідчий, прокурор можуть отримати показання від учасників кримінального провадження?

Чи змінилася б ситуація, якщо підозрюваний повідомив аналогічну інформацію під час огляду, обшуку або допиту?

Завдання 52

17 вересня до Прокуратури Харківської області із заявою про вчинення кримінального правопорушення звернулася Новікова О.П. У вказаній заяві вона повідомила, що 16 вересня, приблизно о 10 годині 00 хвилин, до її квартири, що розташована у м. Харкові по вул. Олексіївська, 1 почали стукати дві особи, які представилися співробітниками Холодногірського ВП ГУ НП в Харківській області і вимагали, щоб вона вийшла з ними поговорити. Отримавши відмову, вказані особи почали вибивати двері ногами, через що Новікова О.П. злякалася і відчинила двері, які вже були майже зламані. Один із чоловіків показав їй посвідчення оперуповноваженого СКР Холодногірського ВП ГУ НП в Харківській області на ім'я Юрченка Є.О. і запитав, чи знаходиться у вказаній квартирі її брат – Сергієнко С.Б. Почувши, що в квартирі нікого немає, Юрченко Є.О. відштовхнув Новікову О.П., та пройшов разом з іншим чоловіком до кімнат та балкону, де почав відкривати всі шафи, говорячи при

цьому, що вони шукають Сергієнко С.Б. у зв'язку з тим, що існує оперативна інформація про його причетність до вчинення низки крадіжок.

Того ж дня, 17 вересня, старший слідчий прокуратури Харківської області молодший радник юстиції Петров В.В. допитав в якості свідка оперуповноваженого СКР Холодногірського ВП ГУ НП в Харківській області лейтенанта поліції Юрченка Є.О.

Свідок Юрченко Є.О. дав показання, що дійсно, 16 серпня він, разом з оперуповноваженим СКР Холодногірського ВП ГУ НП в Харківській області лейтенантом поліції Максименко О.О. прибув за вказаною адресою з метою проведення опитування громадянина Сергієнка С.Б., оскільки існувала оперативна інформація, що вказана особа, проживаючи у своєї сестри – Новікової О.П., систематично здійснювала крадіжки на території Холодногірського району в м. Харкові. Коли Юрченко Є.О. подзвонив у дзвінок, двері ніхто не відчинив, проте, було чути, що в квартирі гучно грала музика. З огляду на це, Юрченко Є.О. почав сильно стукати рукою у двері, через що останні «трохи відійшли від дверної коробки». Приблизно через п'ять хвилин двері відчинила Новікова О.П., яка повідомила, що її брат Сергієнко С.Б. в цій квартирі не проживає, після чого оперуповноважені вибачилися та поїхали до приміщення Холодногірського ВП ГУ НП в Харківській області.

Допитаний в якості свідка оперуповноважений Максименко О.О. дав аналогічні показання.

Провівши огляд місця події та зафіксувавши ушкодження вхідних дверей квартири, за місцем проживання потерпілої, слідчий Петров В.В. виніс постанову про призначення судово-трасологічної експертизи і поставив на вирішення експертів наступні питання:

1. Чи є на вхідних дверях та металевих замках (дверному блоці) квартири № 7, по вул. Олексіївська, 1 в м. Харкові, пошкодження, якщо так, то чи могли вони утворитись внаслідок вибивання дверей, зокрема – нанесення ударів по ним руками або ногами?

2. Чи відповідає механізм пошкодження вказаних дверей показанням свідків Юрченка Є.О. та Максименка О.О.?

При цьому, до постанови про проведення експертизи слідчий долучив протоколи допитів вказаних свідків.

01 жовтня, отримавши висновок експерта, у відповідності до якого пошкодження дверей та їхнього замка стали наслідком сильних ударів ногами і не могли утворитися за умов, описаних свідками, слідчий повідомив Юрченку Є.О. та Максименку О.О. про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України «Перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів».

В подальшому, під час судового розгляду, прокурор подав до суду зазначений вище висновок експерта на підтвердження вини обвинувачених.

Чи є, на Вашу думку, висновок експерта допустимим доказом? Чи мало місце в даному випадку істотне порушення прав людини, внаслідок якого було

отримано висновок експерта саме такого змісту? Яким чином слідчий міг уникнути вказаних порушень під час проведення судової експертизи?

Завдання 53

Під час проведення допиту неповнолітнього Філатова М.С., слідчий СВ Київського ВП ГУ НП в Харківській області майор поліції Полях А.О. користувався допомогою педагога – вчительки середньої школи № 1 Іванової Ю.С.

Під час подальшого досудового розслідування у слідчого виникла необхідність допитати педагога Іванову Ю.С. з приводу особливостей психіки допитуваного Філатова М.С. З огляду на це, слідчий склав процесуальний документ під назвою «протокол допиту педагога», роз'яснив Івановій Ю.С. права свідка, попередив її про кримінальну відповідальність за відмову від давання завідомо неправдивих показань і відмову від давання показань та провів допит.

Чи вбачаються в діях слідчого порушення вимог КПК України? Які учасники кримінального провадження наділені правом давати показання? Чи змінилося б вирішення задачі, якщо слідчий допитував Іванову Ю.С. не в якості педагога, а спеціаліста? В якості якого учасника кримінального провадження мають допитуватися особи, статус яких не передбачає можливості давання показань за КПК України?

Завдання 54

У судовому засіданні по обвинуваченню Максименко В.А. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 186 КК України, прокурор звернувся до судді з клопотанням про допит свідків Авраменка Д. П., Симоненка Б.В. та Гутора І. І.

Обвинувачений та його захисних заперечували проти задоволення клопотання на той підставі, що взагалі нічого не чули про цих свідків. Крім того, у процесі надання доступу до матеріалів досудового розслідування в порядку ст. 290 КПК України їм не надавали для ознайомлення ніяких протоколів допиту свідків Авраменка Д. П., Симоненка Б.В. та Гутора І. І.

Прокурор пояснив, що відповідно до ст. ст. 84, 95 КПК України протоколи допиту свідків не є доказами. Суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання, і не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них. Відповідно до ст. 290 КПК України іншій стороні для ознайомлення надаються, зокрема, докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. А тому статус доказу показання свідків Авраменка Д. П., Симоненка Б.В. та Гутора І. І. набудуть саме у суді, після їх допиту суддею.

Яке рішення має прийняти суд? Таж ситуація, але відповідне клопотання подав потерпілий.

Завдання 55

Перевіряючи алібі підозрюваного Головача Р.Р. про те, що у день вчинення крадіжки із квартири Седова Н.Н. він, Головач Р.Р., протягом усього робочого дня знаходився у приватного нотаріуса Шмельової А.А., де оформляв документи на одержання спадщини. Слідчий викликав як свідка Шмельову А.А. і запропонував їй дати відповіді на питання про дату, час та інші обставини відвідування нотаріуса підозрюваним, а також про зміст вчинених нею нотаріальних дій. Шмельова А.А. відповідала на будь-які питання слідчого відмовилася, вказавши на неможливість розкриття професійної таємниці нотаріуса.

Чи є законною відмова нотаріуса Шмельової А.А. від давання показань?

Завдання 56

До міського прокурора звернувся священнослужитель із Благовіщенської церкви і повідомив, що прихожанин Бутенко О.О. на сповіді, розкаюючись, розказав, що три тижні тому із ревності вбив самотню жінку, з якою кохався, а труп вивіз до лісу і закопав.

Чи буде повідомлення священнослужителя доказом у кримінальному провадженні?

Завдання 57

У судовому засіданні був допитаний свідок Тростян Н.Н., який пояснив, що бачив як обвинувачений Бортник С.С. розпочав бійку із потерпілим і наніс тому два удари у живіт складаним ножом. Захисник обвинуваченого заявив клопотання про визнання показань свідка Тростяна Н.Н. недостовірними, оскільки в нього поганий зір, він носить окуляри й тому не міг правильно сприйняти обставини події і надати адекватні показання про них. Суддя викликав із магазину «Оптика» спеціаліста офтальмолога Троценко С.С., доручив тому обстежити зір свідка і допитав його як свідка. Той засвідчив, що Тростян Н.Н. має близорукість, але вона повністю компенсується постійним носінням ним окулярів + 1, 75 діоптрій і він здатний добре бачити оточуючий світ.

Чи можна визнати показання Троценко С.С. доказом?

Завдання 58

Під час судового розгляду у кримінальному провадженні з обвинувачення Золотова О.О. за ч. 4 ст. 296 КК України висновок експерта Сидорова С.С. було визнано очевидно недопустимим доказом з підстави відсутності у висновку дати проведення експертизи.

Захисник Золотова О.О. заявив клопотання про виклик експерта Сидорова С.С. для допиту в суді. Своє клопотання захисник обґрунтував тим, що експерт Сидоров С.С. знайомився з матеріалами кримінального провадження, був присутнім під час вчинення деяких процесуальних дій, у

зв'язку із чим його показання матимуть важливе значення для встановлення обставин кримінального провадження.

Оцініть ситуацію. Як суд має розглянути клопотання захисника Золотова О.О.?

Завдання 59

На Тимощука Н.Н. було вчинено розбійний напад, внаслідок якого він зазнав важких травм голови. На виклик прибула оперативна група у складі слідчого, оперативного співробітника та патрульного поліцейського. Вказані особи чули пояснення Тимощука Н.Н. стосовно обставин вчиненого злочину. Потерпілий говорив недовго, після чого втратив свідомість. Знову прийшов до тями Тимощук Н.Н. у машині швидкої медичної допомоги, де розповів лікарю бригади швидкої медичної допомоги про обставини вчиненого кримінального правопорушення та помер на шляху до лікарні.

За вчинення даного кримінального правопорушення було засуджено двох осіб. У якості доказів на підтвердження встановлених судом обставин у вирокі суд зазначив показання слідчого, оперативного співробітника, патрульного поліцейського та лікаря з чужих слів.

Оцініть дії суду. Які види показань з чужих слів можна визнати допустимими доказами?

ТЕМА 11. РЕЧОВІ ДОКАЗИ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки та види речових доказів.
2. Речові докази в системі інших процесуальних джерел доказів. Відмежування речових доказів від інших видів доказів: документів, додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій, зразків для експертного дослідження.
3. Процес формування речових доказів у кримінальному провадженні.
4. Мікрооб'єкти та мікросліди (в тому числі одорологічні (запахові) сліди) як речові докази.
5. Електронна (цифрова) інформація, що має доказове значення: особливості збирання та використання як речового доказу.
  - 5.1. Кримінально процесуальна класифікація електронної (цифрової) інформації.
  - 5.2. Специфічні вимоги до формування «цифрових доказів».
  - 5.3. Особливості дослідження «цифрових доказів» та оцінка їх ідентичності та автентичності.
6. Зберігання речових доказів. Обов'язки сторін щодо зберігання речових доказів. Зберігання речових доказів в суді.
7. Перевірка та оцінка речових доказів.
9. Вирішення питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів.

Завдання 60

Під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо вбивства Прохоренко П.П., якого було захоронено декілька років тому, кісткові останки трупа вбитого були ексгумовані для проведення повторної комплексної медико-криміналістичної експертизи. У висновку експерта за результатами дослідження вхідного та вихідного отворів пулі на черепі трупа було встановлено вид знаряддя злочину та його окремі індивідуальні характеристики.

У зв'язку зі складністю обставин кримінального провадження, доказового матеріалу та суспільного резонансу слідчий доручив спеціалісту відокремити череп трупа від тіла та виварити його, повністю звільнивши від залишків м'язової тканини. Після цього слідчий виніс постанову про визнання черепа речовим доказом. Прокурор, що здійснює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні, скасував цю постанову слідчого.

Оцініть дії слідчого та прокурора. Чи може труп або його частини бути визнані речовими доказами?

Завдання 61

Під час проведення обшуку в помешканні Калашнікова М.М., який підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України, було виявлено та вилучено гранату РГД-5 разом із запалом. Калашніков М.М. категорично заперечував факт належності йому вищевказаного предмета та стверджував, що оперативні співробітники її (гранату) підкинули.

Під час досудового розслідування була призначена молекулярно-генетична експертиза для встановлення ідентичності ДНК-профілю Калашнікова М.М. з можливо наявним ДНК-профілем на гранаті РГД-5 із запалом, вилученої в його помешканні. Для її проведення слідчий відібрав за допомогою вушних паличок зразки буккального епітелію підозрюваного (мазок внутрішньої поверхні щоки та ньобу), належним чином запакував їх та направив експерту. Після проведення експертизи, яка підтвердила факт наявності на гранаті ДНК-профілю Калашнікова М.М., експерт повернув слідчому використані вушні палички. Слідчий виніс постанову про визнання їх речовими доказами.

Оцініть дії слідчого. Що слід розуміти під речовими доказами та зразками для порівняльного дослідження? Чи є зразки для порівняльного дослідження речовими доказами? Який порядок поводження з ними після проведення експертизи?

Завдання 62

9 березня у квартирі було знайдено труп Смірної К. І. Під час проведення огляду місця події на підлозі біля ліжка було виявлено розірваний ланцюжок з хрестиком жовтого кольору. Слідчий припустив, що він міг належати вбивці і на ньому можуть бути його пото-жирові сліди. Тому для

проведення в подальшому молекулярно-генетичної експертизи слідчий тимчасово вилучив ланцюжок із хрестиком.

Наступного дня слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням про арешт майна. Однак слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання, мотивуючи своє рішення тим, що слідчим не було наведено конкретні факти і докази належності цього ланцюжка з хрестиком конкретній особі.

Однак слідчий, вважаючи, що ланцюжок в подальшому може бути визнаний речовим доказом, з метою його схоронності, залишив його у своєму сейфі.

Оцініть дії слідчого та слідчого судді. Запропонуйте правильний алгоритм дій слідчого щодо залучення матеріального об'єкта як речового доказу в кримінальному провадженні.

Завдання 63

Іваненко П. В. був затриманий перехожими на місці вчинення злочину поряд з трупом особи, яка померла від ножових поранень. Під час огляду місця події та особистого обшуку Іваненко П. В. не було виявлено знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

Іваненко П. В. відмовився давати будь-які пояснення та наполягав на зустрічі із захисником. Своєму захиснику Петрову О. М. підозрюваний повідомив, що він йшов вулицею і побачив, як невідомий чоловік наніс іншому чоловіку декілька ударів ножем, після чого втік, викинувши через 10 метрів ніж в каналізаційний люк.

Увечері захисник Петров О. М. прийшов на місце вчинення вбивства, заліз у каналізаційний люк, знайшов там ніж, на якому були плями бурого кольору, та помістив його в поліетиленовий прозорий пакет.

Наступного дня він заявив клопотання слідчому про приєднання ножа до матеріалів кримінального провадження як речового доказу. Слідчий відмовив у задоволенні клопотання, мотивувавши своє рішення тим, що не знає де і за яких обставин захисник знайшов цей ніж.

Дайте оцінку діям слідчого та захисника. Які способи збирання та оформлення речових доказів стороною захисту передбачені законом?

Ті самі фактичні обставини, але захисник вирішив заявити клопотання про приєднання ножа до матеріалів кримінального провадження в якості речового доказу в судовому розгляді.

Яке рішення повинен прийняти суд? Чи регламентовано законом порядок зберігання речових доказів стороною захисту?

Завдання 64

У ніч з 1-го на 2-ге грудня в нічному клубі «Едем» відбулася стрілянина, в ході якої було вбито три особи. Під час проведення огляду місця події було виявлено відеозаписи з камер спостереження, на яких було чітко видно момент вчинення відповідного кримінального правопорушення та особу, яка його вчинила. Слідчий направив відеозаписи експерту для проведення комп'ютерно-технічної експертизи.

Під час судового розгляду суд оголосив висновок комп'ютерно-технічної експертизи відеозаписів камер спостереження, в якому було детально описано їх зміст. При цьому самі відеозаписи безпосередньо не переглядалися, оскільки вони не були приєднані до матеріалів кримінального провадження в якості речових доказів.

Дайте оцінку діям слідчого та суду. У яких випадках відеозапис може бути визнано речовим доказом? За якими ознаками відбувається розмежування документа та речового доказу?

Завдання 65

Під час проведення обшуку у квартирі Михайленка І.П., який підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України, були вилучені грошові кошти у сумі 15 тис. 500 доларів США. У протоколі обшуку слідчий зазначив факт вилучення грошових коштів, вказав їх суму та кількість купюр; після чого виніс постанову про визнання їх речовими доказами та помістив на зберігання в свій службовий сейф.

За висновком криміналістичної експертизи банкноти номіналом 100 доларів США у кількості 155 шт. були визнані підробленими. У судовому засіданні Михайленко І.П. категорично заперечив факт зберігання у себе вдома підробленої іноземної валюти і зазначив, що слідчий умисно належним чином не ідентифікував грошові кошти, щоб в подальшому замінити їх на фальшиві.

Оцініть дії слідчого. Який порядок зберігання грошових коштів у вигляді банкнот?

Завдання 66

У кримінальному провадженні по обвинуваченню Петроченко І.М. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 152 КК України, речовим доказом була визнана нижня білизна потерпілої Коломойцевої Г.І. У резолютивній частині вироку суд зазначив – «повернути речовий доказ - нижню білизну - потерпілій Коломойцевій Г.І.». Однак потерпіла відмовилася забирати свої речі, оскільки, за її словами, вони нагадували їй про неприємну подію. Відповідальний працівник апарату суду запакував нижню білизну та направив на адресу Коломойцевої Г. І. поштою.

Який порядок вирішення питання про долю речових доказів, наданих до суду? Що таке реституція в кримінальному провадженні? Який порядок повернення речових доказів?

Завдання 67

Підозрюваний Парасюк С.С. на допиті пояснив, що ніж, яким ним було під час сварки нанесено тяжкі поранення потерпілому, він, тікаючи з місця бійки кинув у ставок, але у якому точно місці не пам'ятає, оскільки був сильно п'яний. Слідчий попросив свого знайомого аквалангіста Яценка М.М. обстежити дно ставка у місцях, повз яких міг бігти підозрюваний, і той знайшов ножа схожого з тим, прикмети якого під час допиту назвав Парасюк С.С. Слідчий запропонував Яценку М.М. «втопити» ножа на тому ж місці, де його

було знайдено і наступного дня за участі підозрюваного, понятих і Яценка М.М., якого було залучено до участі у слідчій дії як спеціаліста, провів слідчий експеримент з метою перевірки показань підозрюваного на місці і виявлення ножа.

Чи буде доказом у цьому кримінальному провадженні: а) протокол проведеного слідчого експерименту; б) ніж як речовий доказ?

Завдання 68

17 лютого слідчим суддею Сихівського районного суду м. Львова надано дозвіл на проведення обшуку в квартирі за адресою м. Львів, вул. Вернадського, 5, кв. 6, що належить Вусику В.В., в якій крім нього проживають ще дві повнолітні особи. В ухвалі було зазначено, що під час обшуку слідчий та прокурор мають право вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. 19.02.2015 року слідчим Сихівського РВ ЛМУ ГУВМС України у Львівській області проведено обшук у вищезазначеній квартирі, під час якого виявлено та вилучено грошові кошти в сумі 5630 грн. купюрами номіналом 200 та 100 грн. Вказані кошти були передані на зберігання до ПАТ КБ «Приватбанк», при цьому гроші, які використовувалися під час проведення контрольних закупок, в розмірі 1770 грн. відокремлені від інших грошей в сумі 4030 грн., що були виявлені під час обшуку. Захисник подав клопотання про повернення грошей в сумі 4030 грн., оскільки арешт на вказані кошти накладено не було, речовими доказами їх не визнано.

Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 69

05 вересня до Галицького районного суду м. Львова суду надійшла скарга захисника Сачука С.С. на бездіяльність старшого слідчого СУ Головного управління Національної поліції України у Львівській області Кошеля О.О., яка полягає у недовірності тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК України у кримінальному провадженні. Вимоги скарги мотивувались тим, що в провадженні цього слідчого знаходиться кримінальне провадження № 12016140220000000788 за ч. 3 ст. 286 КПК України. Сачук С.С. є захисником Петрова І.І., автомобіль якого – Спрінтер р.н. АО 0481, був вилучений слідчим в ході огляду місця події 11 серпня. Арешт на автомобіль не був накладений, тому заявник просив його повернути. Слідчий у судовому засіданні просив відмовити в задоволенні скарги, оскільки 15 серпня слідчим суддею надано тимчасовий доступ до автомобіля і 22 серпня призначена відповідна експертиза.

Яке рішення має прийняти суд?

ТЕМА 12. ДОКУМЕНТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки та види документів у кримінальному провадженні.
2. Документи в системі інших процесуальних джерел доказів.
3. Вимоги, що висуваються до документів, як джерел доказів. Відмінність документів від інших джерел доказів.
4. Процесуальний порядок формування та зберігання документів у кримінальному провадженні.
5. Перевірка та оцінка документів як доказів.
6. Вирішення питання про спеціальну конфіскацію та долю документів у кримінальному провадженні.

Завдання 70

У гуртожиток механічного заводу на підставі заяви про викрадені з тумбочки гроші одного із мешканців, приїхав оперуповноважений карного розшуку і кінолог з собакою. В кімнаті, де була крадіжка, собака обнюхав тумбочку, обійшов чотирьох мешканців кімнати, які знаходились поруч, після чого загавкав на Дмитренка М.М. Той зізнався, що гроші вкрав він. Все це було зафіксовано у протоколі застосування службового собаки, складеним кінологом і підписаним усіма присутніми при цих діях.

Чи можна визнати складений протокол документом, а обставини, які викладені в ньому, обвинувальними доказами щодо викриття у вчиненні кримінального правопорушення Дмитренком М.М.?

Завдання 71

Під час обшуку на підставі ухвали слідчого судді у квартирі підозрюваного у незаконному зберіганні вогнепальної зброї Борзенка С.С. слідчим у присутності двох понятих було вилучено упаковку із 10-ма патронами до автомата Калашнікова і упаковку із 10-ма патронами до пістолета Макарова. В судовому засіданні обвинувачений винним себе не визнав і пояснив, що ніяких набоїв він вдома не зберігав, а 20 патронів йому «підкинув» сам слідчий. Суд прийняв рішення допитати як свідків про процедуру обшуку понятих, що приймали участь в обшуку. Обидва пояснили, що вони дійсно були присутніми при проведенні обшуку, бачили вилучені слідчим 20 патронів і підписали протокол, в якому було вказано, що набої були виявлені у верхній шухляді у комоді, який знаходиться в спальній кімнаті. Але де саме слідчий відшукав патрони, вони не бачили, оскільки сиділи на дивані у великій кімнаті, а слідчий зайшов у спальню сам і виніс звідти набої.

Чи має доказове значення протокол обшуку у наведеному провадженні?

Завдання 72

Під час судового розгляду кримінального провадження за обвинуваченням Попова О.О. у вчиненні кримінального правопорушення,

передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України, його захисником було заявлено клопотання про визнання доказу недопустимим. Захисник вказав, що лікарська довідка з матеріалів кримінального провадження не містить печатки лікаря. Дослідженням довідки встановлено, що на ній є штамп лікарні, а лікар, що видав довідку, у судовому засіданні підтвердив, що видав її саме він (йому ж належить і підпис на ній).

Оцініть ситуацію. Чи підлягає задоволенню клопотання захисника? Які вимоги до документа для допустимості його у якості доказу?

Завдання 73

Сидоров В.В., який підозрювався у привласненні майна на підприємстві «Барс» та його захисник, під час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування виявили платіжні відомості підприємства. Ці документи були надіслані до слідчого відділу головним бухгалтером підприємства у якому до затримання працював Сидоров В.В. Захисник та обвинувачений у судовому розгляді заявили клопотання про визнання цих доказів недопустимими та вилучення їх з матеріалів кримінального провадження оскільки на їх думку, вони отримані з порушенням закону – відсутня ухвала слідчого судді про доступ та вилучення відповідних документів.

Надайте оцінку заявленому клопотанню з позиції встановленого законом порядку збирання доказів.

ТЕМА 13. ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ

Питання для обговорення

1. Особливості нормативного регулювання судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні.
2. Процесуальні форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.
3. Висновок експерта, його предмет, значення, форма та зміст.
4. Підстави для призначення експертизи у кримінальному процесі.
5. Права, обов'язки та відповідальність експерта.
6. Підстави для відводу експерта та порядок його вирішення.
7. Відмінність висновку експерта від довідки спеціаліста.
8. Висновок (висновки) експертів при проведенні комісійної та комплексної експертизи.
9. Перевірка та оцінка висновку експерта.

Завдання 74

Під час розслідування кримінального провадження за підозрою Журкана А.А. у вчиненні злочину, передбаченого ст. 209 КК України (легалізація (відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом) у слідчого виникли труднощі кваліфікації вчиненого діяння через невизначеність поняття «вчинення дій, спрямованих на приховування чи маскуванню незаконного походження коштів». Слідчий звернувся із запитом на кафедру кримінального

права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, описав фактичні обставини справи, поставив запитання: Чи міститься в діях Журкана А.А. склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 209 КК України?

Письмову відповідь кафедри слідчий долучив до матеріалів кримінального провадження, а в обвинувальному акті вказав, що вина Журкана А.А. підтверджується науковим висновком кафедри кримінального права.

Чи відповідають вимогам закону дії слідчого? Оцініть доказове значення вказаного наукового висновку.

Завдання 75

Арбітражний керуючий Ніколаєнко Н.Н. обвинувачувався в тому, що виконуючи обов'язки ліквідатора ТОВ «Альянс» здійснював незаконну діяльність арбітражного керуючого, спрямовану на отримання непідконтрольних доходів в результаті неналежного виконання своїх службових обов'язків, зловживаючи своїм посадовим становищем, маючи умисел на незаконне заволодіння нерухомого майна ТОВ «Альянс» яке перебувало в іпотеці ПАТ «ОТР Банк» незаконного його реалізував за ціною, що є значно нижча ринкової вартості майна третім особам з метою подальшого переоформлення нерухомого майна на свою дружину.

У даному кримінальному провадженні було призначено судову економічну експертизу, на вирішення експертів поставлені наступні запитання:

1. Чи спричинені діями арбітражного керуючого матеріальні збитки іпотекодержателю (ПАТ «ОТР Банк»), в результаті несвоєчасної сплати за придбану нерухомість?

2. Якщо матеріальні збитки спричинено, то з чиєї вини та внаслідок порушення яких нормативно – правових актів?

Експерт у своєму висновку зазначив, що встановити наявність матеріальних збитків не можливо без проведення додаткової ревізії, а проведення ревізійних дій не відноситься до компетенції експерта – економіста. Надаючи відповідь на друге питання експерт вказав, що питання передбачає встановлення вини особи, а це не відноситься до компетенції експерта.

В обвинувальному акті слідчий обґрунтував вину арбітражного керуючого Ніколаєнка Н.Н. посилаючись на висновок експерта.

Оцініть правомірність дій слідчого. Чи виходять поставлені запитання за межі компетенції експерта?

Завдання 76

Розслідуючи кримінальну справу про дорожньо-транспортну подію, внаслідок якої Петренку О.О. були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження, слідчий призначив у справі судово-медичну експертизу, поставивши запитання про характер і ступінь тяжкості тілесних ушкоджень, одержаних потерпілим. Після одержання висновку експерта слідчий провів слідчий експеримент з метою перевірки на місці показань підозрюваного водія і потерпілого. В слідчій дії приймав участь і судово-медичний експерт, який проводив судово-медичну

експертизу з метою встановлення механізму заподіяння і тяжкості тілесних ушкоджень у Петренка О.О. В протоколі цієї слідчої дії слідчий записав пояснення експерта, що тілесні ушкодження були заподіяні потерпілому саме таким чином як було показано під час слідчого експерименту.

Чи може пояснення експерта, зафіксоване у протоколі слідчого експерименту, оцінено як доказ?

Завдання 77

Слідчим при огляді одяжі підозрюваного у вчиненні умисного вбивства Савченка О.О. на його светрі у присутності понятих було вилучено 9 волосин, які ймовірно належать людині, про що було вказано в протоколі огляду предмета. Експерт, який проводив порівняльне дослідження вилучених із одяжі підозрюваного волосин із волоссям потерпілого, у запечатаному конверті виявив 12 волосин. Провівши дослідження, він дійшов висновку, що 4 волосини із досліджених ним дванадцяти належать вбитому.

Чи можна допустити висновок експерта як обвинувальний доказ щодо Савченка О.О.?

Завдання 78

У кримінальному провадженні щодо гр. Філатова Н.Н., підозрюваного у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 121, ч. 1 ст. 186 КК України, Фастівським міськрайонним судом Київської області 11 лютого призначено повторну судово-медичну експертизу. Проведення експертизи доручено кільком експертам Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України (далі – Головне бюро). 4 березня з Головного бюро надійшов лист, в якому зазначалося, що через недостатню кількість експертів судово-медичного відділу та значне їх завантаження роботою, Головне бюро має можливість проводити лише особливо складні повторні комісійні судово-медичні експертизи (тобто, коли за матеріалами вже виконана комісійна судово-медична експертиза в обласному бюро), причому черга на їх проведення складає близько 3 років.

07 квітня захисники обвинуваченого заявили клопотання про направлення матеріалів кримінального провадження для проведення повторної судово-медичної експертизи в Обласне бюро судово-медичних експертиз Житомирської обласної ради, оскільки вона є територіально максимально наближена до Головного бюро. Своє клопотання вони обґрунтували тим, що висновок експерта № 96/к Київського обласного бюро судово-медичної експертизи не містить чіткої відповіді на запитання: «чи є на даний час у потерпілого Філюка С.С. наслідки отриманих 06 травня тілесних ушкоджень, якщо так, то які саме?». Суд відмовив у задоволенні клопотання, оскільки строк для проведення повторної експертизи Головним бюро не затягує розгляд кримінального провадження. До того ж судово-медична експертиза була проведена під час досудового провадження, за результатами якої складено висновок № 95/д від 26 липня.

Чи правомірні дії судді? Які підстави та порядок призначення повторної експертизи?

ТЕМА 14. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ В ОКРЕМИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ТА НА ОКРЕМИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Питання для обговорення

1. Особливості процесу доказування на стадії початку кримінального провадження.
2. Порівняльна характеристика здійснення доказування на різних стадіях кримінального процесу (досудового розслідування, судового розгляду, апеляційного та касаційного провадження та ін.).
3. Особливості здійснення доказової діяльності в окремих провадженнях: провадженнях на підставі угод; провадженнях щодо кримінальних проступків; спеціальному кримінальному провадженні; судовому розгляді судом присяжних та ін.

Завдання 79

До Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області надійшла угода про примирення між Потерпілим Тарасовим Н.Н. та підозрюваним Макаровим М.М. (за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 206 КК України). За змістом угоди підозрюваний Макаров М.М. під час розслідування визнав себе винуватим і зобов'язується у найкоротші строки відшкодувати збитки потерпілому. Також в угоді визначено, що сторони узгодили покарання у вигляді однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Під час розгляду судом наданої угоди про примирення, суд встановив, що обвинувачений Макаров М.М. на час укладення угоди офіційно не працює, з його слів, працює неофіційно різноробочим, однак через травму руки ще певний час працювати не зможе.

Визначте яке рішення має прийняти суд? Які докази досліджує суд під час затвердження угоди про примирення?

Завдання 80

Прокурор направив до суду обвинувальний акт та угоду про примирення між потерпілим та обвинуваченим.

Обвинуваченому Зінкевичу Н.Н. інкримінують те, що він 29 листопада 2012 року о 19 год., в м. Кам'янець-Подільському по вул. Данилевського, 17 шляхом вільного доступу, таємно та повторно викрав з коридору у Тимченко О.О., шкіряні чоловічі зимові чоботи, 45 розміру, чим спричинив потерпілому матеріальної шкоди на загальну суму 400 грн.

У підготовчому засіданні учасники орієнтували суд на затвердження угоди та призначення обвинуваченому узгодженого покарання. Обвинувачений посилався на те, що беззастережно визнає вину, розуміє суть обвинувачення. Сторони угоди посилались на добровільність при її укладення та на те, що їм відомі наслідки її укладення.

Заслухавши думку учасників, суд перейшов до вивчення матеріалів кримінального провадження № 12012240070000264, які були надані прокурором.

Так, з досліджених матеріалів кримінального провадження вбачається, що не встановлено вартість викраденого взуття, місце придбання викрадених чобіт, вартість такого взуття з врахуванням їх зносу тощо. Також предмет злочину не було вилучено як речовий доказ, а прокурор стверджує, що обвинувачений знищив їх. Прокурор наполягає на затвердженні угоди та ухваленні вироку не маючи вагомих доказів кримінального правопорушення.

Як має вчинити суд? На кого покладається обов'язок доказування в провадженні приватного обвинувачення? Чи є в наведеній ситуації порушення прав обвинуваченого та потерпілого?

Завдання 81

На розгляді Бериславського районного суду Херсонської області перебуває кримінальне провадження внесене в Єдиний реєстр досудових розслідувань 15 січня поточного року за №12016230090000072, за обвинуваченням Розумова Н.Н. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК України.

Під час судового засідання захисник обвинуваченого адвокат Мальцева Т.В. заявила клопотання про закриття кримінального провадження, в зв'язку з тим, що ніяких претензій до обвинуваченого потерпіла Зубко О.О. не має, на час вчинення злочину та на теперішній час вони сумісно проживають та є близькими особами в розумінні ст. 3 КПК України.

Обвинувачений Розумов Н.Н. підтримав клопотання, просив провадження у справі закрити.

Потерпіла Зубко О.О. підтримала клопотання захисника обвинуваченого закрити провадження у справі, оскільки вони із Розумовим на даний час проживають разом, ніяких претензій до нього вона не має. Також зазначила, що на час вчинення крадіжки, вона проживала із іншим чоловіком, з яким після лютого 2016 року розійшлася.

Прокурор просив відмовити у задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження.

Заслухавши думку учасників судового провадження, дослідивши матеріали кримінального провадження, судом було допитано свідка - матір обвинуваченого, яка плутаючись у поясненнях, пояснила, що її син Розумов Н.Н. вже декілька років проживає із Зубко О.О., у них є двоє дітей, які перебувають у інтернаті. Також, судом був допитаний сусід родини, який повідомив, що Розумов Н.Н. раніше проживав із Зубко О.О., потім він останню не бачив. Останні три місяці він бачив Зубко О.О. та Розумова Н.Н. разом у під'їзді раз на два три дні.

Чи має право суд задовольнити клопотання захисника про закриття кримінального провадження? Якими доказами підтверджується факт сумісного проживання осіб? Чи повинен відбутися факт сумісного проживання осіб на час вчинення злочину?

Завдання 82

Суд присяжних Вільногірського міського суду Дніпропетровської області розглянувши у відкритому судовому засіданні в залі суду в місті Вільногірську кримінальне провадження № 12015040430000705 за обвинуваченням Овчарнікова О.О. та Швеця М.М. у вчиненні злочинів, передбачених п. 6 ч. 2 ст. 115, ч. 4 ст. 187, ч. 3 ст. 289 КК України встановив наступне. Відомості до ЄРДР по ч. 3 ст. 289 КК України відносно Овчарнікова О.О. та Швеця М.М. були внесені слідчим Сиротенко С.В. 28.08.2015 р., підозра була оголошена Овчарнікову О.О. 28.08.2015 р. о 10 год. 20 хв., Швецю М.М. - 28.08.2015 р. о 10.00 год., і того ж дня останні були допитані в якості підозрюваних. Слідчий експеримент з участю підозрюваного Овчарнікова О.О. слідчим Сиротенко С.В. проведено того ж дня в період з 13.00 до 16. 00 год., слідчий експеримент з участю підозрюваного Швеця М.М. проведено слідчим в період з 18.00 до 22. 30 год.

При цьому судом присяжних встановлено, що в матеріалах провадження постанови про доручення призначення захисника обом обвинуваченим у даному кримінальному провадженні винесені слідчим Сиротенко С.В. також 28.08.2015 р., згідно доручень для надання безоплатної правової допомоги від 28.08.2015 р. № 004-0020490 та № 004-0020491 здійснення захисту підозрюваних Овчарнікова О.О. та Швеця М.М. доручено адвокату Соколу С.С., для чого необхідно було прибути до Верхньодніпровського РВ ГУ МВС України в Дніпропетровській області 28.08.2015 р. о 20.15 та 21 год. 00 хв. відповідно.

При винесенні головуючим питання про визнання протоколу слідчого експерименту від 28 серпня 2015 року з відеозаписом до нього допустимим доказом один з присяжних відмовився прийняти участь у голосуванні і заявив, що він утримується від голосування. Окрім того, присяжний доповів, що це питання стосується права, а він, ознайомлюючись із практикою дії суду присяжних в різних країнах, впевнений, що присяжні, як непрофесійні судді, мають право вирішувати тільки питання фактів.

Надайте відповіді на наступні питання. Чи має право суд присяжних прийняти в якості допустимих доказів протокол слідчого експерименту від 28 серпня 2015 року з відеозаписом до нього? Які правила голосування в суді присяжних? Проаналізуйте існуючі теорії розподілу компетенції між присяжними і суддями.

Затверджено
на засіданні кафедри кримінального
процесу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
12 жовтня 2016 р., протокол № 3

5. ПОЛОЖЕННЯ
про критерії оцінювання знань студентів
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
при здійсненні поточного та підсумкового контролю з навчальної
дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального
доказування»

I. Загальні положення

1.1. Положення регламентує загальні критерії оцінювання знань студентів при здійсненні поточного контролю (далі – ПК) та підсумкового контролю знань (далі – ПКЗ) з навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування».

1.2. Передбачені Положенням критерії оцінювання знань студентів при проведенні ПК та ПКЗ доводяться до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування».

1.3. Викладачам кафедри при застосуванні критеріїв слід керуватися: Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, «Положенням про моніторинг знань студентів у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого», затвердженим наказом ректора університету від 26.06.2015 р. № 127 та цим положенням.

1.4. Оцінювання рівня знань студентів здійснюються на основі результатів ПК та ПКЗ із таким розподілом балів:

- за результатами ПК студент може отримати від 0 до 40 балів;
- за результатами ПКЗ – від 0 до 60 балів.

II. Критерії оцінювання знань
студентів при здійсненні ПК

2.1. Завданням ПК є перевірка засвоєних знань студентів з навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування», а саме розуміння теоретичних, правових та практико-прикладних проблем, що пов'язані із доказовою діяльністю у кримінальному провадженні.

2.2. Оцінювання рівня знань студентів за результатами ПК здійснюється за наступною формулою: 25 балів + 15 балів (індивідуальна робота) = 40 балів (наведений максимальний бал, який може отримати студент).

2.3. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

а) систематичність, системність та активність роботи на семінарських, практичних заняттях, відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні тематичних питань та казусів; участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; інші форми робіт;

б) виконання завдань для самостійного опрацювання (тем, які передбачені начальною програмою для вивчення чи окремих питань зазначених тем; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів з публікацій; інші форми роботи).

2.4. Критерії оцінювання знань студента:

Навчальна дисципліна	Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною із оцінок)
Теорія та практика кримінального процесуального доказування	ПК	21-25	<ul style="list-style-type: none"> - ініціативне та творче ставлення до виконання завдань за всіма темами, які вивчаються у семестрі; - повні, правильні та обґрунтовані відповіді на практичних заняттях на основні питання плану занять та додаткові питання, поставлені викладачем; - високий рівень засвоєння теоретичного матеріалу за темами, які вивчаються у семестрі; - відвідування лекцій та практичних занять зі складанням конспекту лекцій та розгорнутого письмового розв'язання практичних завдань, а також складання процесуальних документів; - використання під час виступів на практичних заняттях ілюстраційного матеріалу, презентацій, узагальнень слідчої та судової практики тощо; - самостійне вивчення окремих тем або додаткових питань теми, які не викладаються в лекційному курсі; - систематичне опанування додаткової літератури з усіх тем, які вивчаються; - високий рівень засвоєння знань, вільна орієнтація в практиці застосування відповідних норм кримінального процесуального права; - активна участь у студентській науковій роботі та її висока результативність.

		16-20	<ul style="list-style-type: none"> - активна, однак не завжди успішна участь у роботі на практичних заняттях; - добрий рівень засвоєння теоретичного матеріалу за темами, які вивчаються; - вивчення додаткової літератури з більшості тем, які вивчаються; - добрий рівень засвоєння практичних навичок за темами, які вивчаються у семестрі, орієнтація в практиці застосування відповідних норм кримінального процесуального права; - участь у студентській науковій роботі з кримінального процесу.
		11-15	<ul style="list-style-type: none"> - незначна активність і успішність у роботі на практичних заняттях; - задовільний рівень засвоєння теоретичного матеріалу з тем, які вивчаються у семестрі (засвоєно лише деякі поняття та положення, студент простежує окремі зв'язки між засвоєними поняттями); - виконання письмових практичних робіт з кількома суттєвими помилками та/або їх несвоєчасне виконання; - недостатньо добрий рівень засвоєння практичних навичок за темами, які вивчаються у семестрі.
		5-10	<ul style="list-style-type: none"> - пасивність та низький рівень успішності у роботі на практичних заняттях за темами відповідного блоку; - низький рівень засвоєння теоретичного матеріалу з тем, які вивчаються у семестрі (засвоєно неточно, з помилками окремі поняття та положення, має місце їх помилкове розуміння, фрагментарність); - виконання письмових практичних завдань на низькому рівні, з чисельними істотними помилками та/або їх несвоєчасне виконання, відсутність творчого підходу, наявність плагіату, необґрунтованих копіляцій тощо.
		1-5	<ul style="list-style-type: none"> - пасивність та відсутність успішності у роботі на практичних заняттях за темами, які вивчаються у семестрі при майже повній відсутності відвідувань практичних занять; - теоретичний матеріал з тем, які вивчаються у семестрі, не засвоєний; - виконання письмових практичних завдань не

			самостійно, не в повному обсязі та в обмеженій кількості.
		0	- повна або майже повна відсутність відвідувань лекцій та практичних занять за темами, які вивчаються у семестрі; - теоретичний матеріал з тем, які вивчаються у семестрі, не засвоєний взагалі; - невиконання письмових практичних завдань.

2.4. Протягом вивчення навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування» для контролю рівня засвоєння знань студентами з відповідних тем періодично можуть застосовуватись різні форми контролю знань студентів. Такими формами контролю, на розсуд викладача, можуть бути: контрольні роботи, проведення колоквиумів, тестування тощо. Тестові завдання за окремими модульними блоками тем повинні складатись не менш, ніж з 5-х варіантів, при цьому кількість тестових запитань для кожного варіанту має бути, як правило, не менше 15. Кожне тестове запитання має містити не менше 4-х варіантів відповіді.

2.5. Результати ПК знань студентів повинні своєчасно вноситися до журналу обліку роботи викладача та мають бути оприлюднені в академічній групі.

2.6. Облік результатів ПК покладається на викладача, що веде семінарські заняття. Відповідальність за об'єктивність та своєчасність проведення ПК та ПКЗ покладається на лектора та завідувача кафедри.

2.7. Ліквідація заборгованостей студентів з ПК здійснюється під час індивідуальних консультацій з викладачем, який веде практичні заняття, у час, передбачений графіком кафедри. За результатами ліквідації заборгованостей студент має отримати бали, що підлягають занесенню до журналу.

2.8. Пропущена без поважної причини лекція призводить до втрати студентом 2 балів, а пропущене і невідпрацьоване практичне заняття – 1 балу.

Поважність причини пропуску має бути підтверджена медичною довідкою або іншим документом.

III. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при ПКЗ

3.1. Завданням ПКЗ (іспит з навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування») є перевірка опанування студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання отриманих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

3.2. Іспит з навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування» проводиться за екзаменаційними білетами, що містять по три питання, в усній формі. Перелік екзаменаційних питань, критерії оцінювання екзаменаційних завдань, порядок і час складання іспиту визначаються кафедрою разом із навчальним відділом і доводяться до студентів на початку навчального року, що передує їх проведенню.

3.3. Студент допускається до складання іспиту при умові набрання мінімальної кількості балів, отриманої за результатами ПК – 25 балів.

3.4. Результати відповіді студента на іспиті оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів. При проведенні іспиту оцінка повинна бути кратна 5 (0, 35, 40, 45, 50, 55, 60).

3.5. Критерії оцінювання підсумкових знань студента:

Навчальна дисципліна	Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною із оцінок)
Теорія та практика кримінального процесуального доказування	Іспит	60	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтування в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі. 4. Участь у науково-дослідній роботі (успішний захист науково-дослідної роботи на засіданні наукового гуртку, оприлюднення результатів науково-дослідної роботи на конференції, наявна публікація за темою роботи (стаття, тези доповіді)).
		55	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Деякі несуттєві неточності у відповідях на два з трьох основних запитань екзаменаційного білету. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
		50	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. У всіх відповідях на запитання екзаменаційного білету мають місце несуттєві неточності. 3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.

			4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
		45	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.</p> <p>3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p>
		40	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Відповіді на запитання екзаменаційного білету носять в цілому несистемний, часто помилковий характер.</p> <p>3. Поверхнєве ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>4. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.</p>
		35	<p>1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.</p> <p>3. Повністю відсутня відповідь по суті одного з трьох питань екзаменаційного білету, а також на додаткові запитання до цього питання екзаменаційного білету.</p>
		0	<p>1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Повністю відсутні відповіді по суті всіх або двох питань екзаменаційного білету, а також додаткових запитань до екзаменаційного білету</p> <p>3. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї навчальної дисципліни.</p>

3.6. Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається з суми балів за результатами ПК та ПКЗ (за умови, що на іспиті студент набрав 35 балів і вище).

Якщо на іспиті студент набрав 0 балів, тобто отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати ПК.

3.7. До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПК та ПКЗ з урахуванням вимог, що викладені в п. 3.6. Підсумкове оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, після чого кінцева сума балів переводиться в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS відповідно до таблиці:

За 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	За національною системою
90-100	A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня, з кількома помилками	4
75-79	C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота, з певною кількістю незначних помилок	
70-74	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3
60-69	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	
20-59	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2
1-19	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	

6. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ»

Виконання індивідуальної роботи дає можливість студенту закріпити й поглибити теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення навчальної дисципліни, навчитися самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, інтерпретувати матеріали періодичної літератури, аналізувати навчальну та наукову літературу, практику роботи судових та правоохоронних органів, отримати навички науково-дослідницької роботи.

Індивідуальна робота з навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування» здійснюється шляхом виконання одного або декількох видів індивідуальних творчих або науково-дослідницьких завдань (ІНДЗ), які обираються студентом з урахуванням його творчих можливостей, навчальних здобутків та інтересів за узгодженням із викладачем, який читає лекції або веде практичні заняття, або за його рекомендацією. Він же надає консультації, забезпечує контроль за якістю виконання завдання та оцінює роботу. Індивідуальні завдання мають бути завершені, подані викладачеві і (за необхідності) захищені до закінчення вивчення навчальної дисципліни, але не пізніше ніж за 2 тижня до іспиту.

За результатами виконання індивідуальної роботи студент максимально може отримати 15 балів.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування» передбачає такі основні види творчих та науково-дослідницьких завдань:

- підготовка наукових доповідей;
- реферування та анотування прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни;
- розробка схем, таблиць;
- написання есе (наукового нарису);
- складання термінологічних словників;
- узагальнення правозастосовчої практики;
- створення презентацій;
- створення короткометражного фільму;
- відвідування відкритих судових засідань зі складанням про це звіту.

Рішенням кафедри можуть бути передбачені й інші види творчих та науково-дослідницьких завдань.

Зміст індивідуальної роботи визначається навчальною програмою, робочим навчальним планом, методичними матеріалами, індивідуальними завданнями та вказівками викладача, якій здійснює керівництво індивідуальною роботою студента.

Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснюють лектор та викладач кафедри, який проводить практичні заняття.

Студенти зобов'язані подати на кафедру виконані і оформлені належним чином індивідуальні роботи не пізніше ніж за 30 днів до початку сесії, в яку вноситься іспит.

Підсумковий бал за індивідуальну роботу оголошується викладачем на останньому практичному занятті навчального року.

Перевірка індивідуальної роботи здійснюється викладачем у встановлений термін. Кожний студент самостійно за погодженням із викладачем обирає тему і завдання для індивідуальної роботи. Індивідуальна робота охоплює всі теми навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування» і має виконуватися в межах курсу. У разі висвітлення студентом у індивідуальній роботі питань, що відносяться до предмету інших дисциплін (криміналістики, кримінального права тощо) без попереднього погодження із викладачем, в залежності від обсягу використаного матеріалу із іншої дисципліни, може бути прийняте рішення про не зарахування результатів виконаної індивідуальної роботи.

Види індивідуальної роботи

Підготовка наукових доповідей

Наукова доповідь – це вид індивідуальної роботи, в якому у письмовому вигляді систематизовано, логічно послідовно студентом викладаються результати проведеного ним під керівництвом наукового керівника ґрунтовного наукового дослідження за певною темою. Тема дослідження, як правило, повинна формулюватись на основі певного питання, яке не має однозначного вирішення у сучасній теорії і практиці кримінального судочинства і цим створює ускладнення (було – утруднення) для якісного виконання завдань кримінального провадження в цілому або функціонування його окремих інститутів. У ході дослідження є необхідним ґрунтовне вивчення сучасної наукової літератури, нормативних джерел, практики судових і правоохоронних органів, офіційної статистики. Можливе проведення власних соціологічних досліджень (опитувань, інтерв'ювання тощо). Обов'язкові посилання в тексті на використані джерела.

При обранні напрямку науково-дослідної роботи, слід врахувати, що її тема повинна бути:

- а) актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору;
- б) посиленою для виконання;
- в) як правило перспективною для подальшого продовження роботи в цьому напрямку у студентському науковому товаристві або навіть під час продовження навчання в аспірантурі;
- г) достатньо забезпеченою відповідним первинним матеріалом;
- д) цікавою для дослідника, що стимулює пошукову ініціативу.

Рекомендується намітити план та етапи основних заходів роботи над обраною темою. Вони, як правило, передбачають:

- обґрунтування теми, вибір об'єкта і визначення мети дослідження;

- добір і аналіз наукової літератури з обраної теми, розробку гіпотези;
- складання плану та структури роботи, розробку програми і методології дослідження;
- створення своєї картотеки, підбір матеріалів;
- за необхідності створення експериментальної, емпіричної бази;
- використання інформації міжнародної мережі Internet та інших джерел;
- проведення дослідження і узагальнення його результатів, формування висновків;
- оформлення наукової роботи;
- рецензування роботи, захист одержаних результатів.

Структура доповіді складається з таких головних елементів:

- вступ (обґрунтування актуальності дослідження і постановка його мети та завдання);
- висвітлення стану наукової розробленості проблеми, узагальнення наукової літератури, законодавства та інших джерел;
- виклад основного матеріалу, який відображає думки автора щодо найбільш правильного вирішення проблемного питання, та наведення відповідних аргументів на підтримку своєї позиції.
- висновки.

Обсяг наукової доповіді: 20-30 сторінок друкованого тексту (шрифт Times New Roman, 14 кегль, інтервал 1,5, поля: ліве, праве – 2 см, верхнє та нижнє – 2 см). Робота має подаватись пронумерованою у паперовому та електронному вигляді і повинна мати: 1) титульний лист; 2) план роботи, 3) основний текст роботи, що складається з елементів, зазначених вище, із виділенням відповідних структурних частин (вступ, розділи, параграфи, висновки тощо); 4) перелік використаних джерел.

Теми наукових доповідей визначаються за погодженням з науковим керівником.

Реферат

Реферат повинен бути самостійним висвітленням запропонованої теми, давати уявлення про відповідні проблемні питання та свідчити про отримані знання автора в цій сфері.

Тему реферату студенту необхідно узгодити із викладачем.

Після обрання теми реферату, слід відшукати необхідні джерела.

Далі, залежно від наявного матеріалу, необхідно скласти план реферату, згідно з яким буде викладено зміст розглянутої проблеми.

Реферат потребує належного оформлення згідно з існуючими стандартами. Він починається з титульної сторінки. На другій сторінці необхідно розмістити план реферату. Реферат має містити вступ. Далі викладається основний текст реферату, після якого формулюються відповідні висновки. У кінці роботи слід навести список використаної літератури (не менш 5 джерел). У тексті реферату повинно бути чітко визначена думка автора, його ставлення до розглянутого питання, пропозиції щодо розв'язання означеної проблеми. Під час підготовки реферату необхідно показати вміння

працювати з літературою, аналізувати норми чинного законодавства, використовувати наукові джерела та правозастосовну практику, робити обґрунтовані висновки.

Орієнтовний обсяг реферату – до 12 сторінок комп'ютерного (за згодою викладача) або до 15-20 сторінок рукописного тексту формату А4. Текст друкується або пишеться лише на одній сторінці листа грамотно, якщо власноручно, то має бути виконаним акуратно, крупним, розбірливим почерком, з полями на лівому, правому боці, а також зверху, знизу – 20 мм, шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5.

Будь-які скорочення слів, понять у викладі роботи (в заголовках, підзаголовках, плані, тексті, посиланнях на джерела тощо) крім загальноприйнятих (наприклад, КК, КПК, ст.) неприпустимі. Надання реферату, викладеного з помилками, неграмотно, брудно, без полів, нерозбірливим для читання почерком, чи з неприпустимими скороченнями слів тягне за собою його повернення студенту для опрацювання.

Титульний аркуш оформлюється за єдиними стандартами і має містити наступні елементи: найменування університету; вказівка на форму індивідуальної роботи; найменування навчальної дисципліни; тему індивідуальної роботи; прізвище та ініціали автора; курс, номер його групи та назву факультету (інституту), посаду та прізвище викладача, якому робота здається на перевірку; місце (місто) та рік виконання роботи.

Сторінки реферату необхідно пронумерувати в верхній правій частині аркуша. Нумерація сторінок повинна бути суцільною по всій роботі. Першою сторінкою є титульний лист. У роботі повинні бути вступ, висновок, список використаних літературних джерел. Кожне питання роботи повинно розпочинатися з нової сторінки. Список джерел оформлюється відповідно до бібліографічних стандартів.

Реферат повинен бути підписаний автором на титульній сторінці та на останній сторінці після списку літератури. Також треба зазначити дату (число, місяць та рік фактичної підготовки роботи).

Анотування прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни

Індивідуальна робота у формі анотування передбачає аналіз декількох (не менше 3) джерел. Предметом анотування можуть бути статті (монографія, навчальний посібник, підручник тощо), нормативні акти, узагальнюючі документи вищих судових органів України, рішення Європейського суду з прав людини тощо. Зміст анотації передбачає наведення бібліографічного опису анотованого джерела та стислу характеристику його змісту (можливе виділення головної ідеї або виділення ключових положень). Якщо предметом анотування є нормативно-правовий акт слід виділити нові порівняно з попереднім законодавством положення.

Структура анотації визначається самим студентом, а за необхідності - за рекомендацією викладача. Обсяг анотації одного джерела – до 3-х сторінок. Орієнтовний обсяг анотації – 12-15 сторінок. Робота представляється в

роздрукованому та електронному вигляді (шрифт Times New Roman, 14 кегль, інтервал 1,5, поля: ліве, праве, верхнє та нижнє – 2 см).

Предметом анотування можуть бути такі джерела: нове законодавство, Постанови Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Рішення Європейського суду з прав людини, Рішення Конституційного Суду України, монографічна література та наукові статті з кримінального процесу тощо.

Вибір конкретних джерел для реферування і анотування здійснюється за узгодженням із викладачем.

Анотація має містити не лише огляд прочитаного матеріалу, а й аналітичну позицію студента з приводу анотованої інформації.

Під час анотування наукових статей необхідно показати вміння працювати з літературою, аналізувати норми чинного законодавства, використовувати наукові джерела та правозастосовну практику, робити обґрунтовані висновки. Анотація має містити вступ, у якому студент вказує на причини обрання ним відповідної теми (робіт конкретних авторів), обґрунтовує актуальність відповідної теми, окреслює мету індивідуальної роботи. Крім того, анотація має містити висновки, у яких студент має висловити своє ставлення до думки автора, роз'яснити свою позицію. На завершення анотування необхідно сформулювати узагальнений висновок за структурою:

- що мені стало відомо з цих публікацій;
- які суперечності, полярні позиції щодо окремих питань я помітив;
- моя власна позиція з питань, які розглядаються;
- практична та наукова значимість висвітлюваних питань;
- мої пропозиції щодо розв'язання наукової проблеми тощо.

Узагальнення правозастосовчої практики

Узагальнення правозастосовчої практики студентами має на меті засвоєння ними теоретичного матеріалу завдяки дослідженню практики застосування відповідних норм кримінального закону, вироблення практичних навичок, засвоєння ustalених юридичних конструкцій, вироблення критичного ставлення у ході аналізу правозастосовних актів.

Цей вид індивідуальної роботи оформлюється у відповідності до загальних вимог, що ставляться до складання та оформлення індивідуальних робіт. Тема узагальнення обирається студентом самостійно із наступним погодженням із викладачем. За загальним правилом доцільно обирати тему, яка стосується практики застосування окремої кримінально-процесуальної процедури (дії), а не інституту чи відповідного розділу КПК в цілому. Узагальнення судової практики повинно містити вступ, змістовну частину та висновки. У вступі студент повинен розкрити актуальність обраної теми, висвітлити причини, у зв'язку із якими обрано відповідну тему. Після цього необхідно навести текст норми (а не лише номер статті) закону. Якщо існують роз'яснення ВСУ з приводу зазначених питань, викладаються відповідні положення ППВСУ. У випадках, коли узагальнюється практика застосування

банкетних норм необхідно навести положення відповідних нормативно-правових актів. Змістовна частина складається із викладення правозастосовних актів у кількості не менше 10. У випадках, коли обсяг правозастосовних актів досить великий виправдано наводити лише його фрагменти, що мають відношення безпосередньо до теми індивідуальної роботи з наведенням реквізитів, за допомогою яких можливо індивідуалізувати відповідний акт (наприклад, вступна та резолютивна частина вироку). Крім того, якщо здійснюється узагальнення судових рішень із використанням електронного ресурсу ЕДРСРУ, потрібно вказувати місце розташування (адресу) судового акту відповідно до вимог, які ставляться до оформлення електронних джерел літератури. Висновок має містити узагальнення, які здійснюються студентом і свідчать про критичне осмислення ним змісту проаналізованих правозастосовних актів. Студент має вказати на одноманітність у практиці застосування певної норми, наявність розбіжностей у тлумаченні норми, недоліки та похибки правозастосовних органів, наявність прогалин тощо.

Створення презентації

За допомогою програми Microsoft PowerPoint створити презентацію однієї з тем навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування». Основною вимогою є динамічність презентації (тобто на екрані має бути не статичний текст, зокрема, норми права, а рухомі об'єкти, які відтворюють зв'язки та динаміку кримінального процесуального доказування, правових властивостей доказів, критеріїв їх допустимості тощо). Презентація має містити не менше 10 слайдів та повністю розкривати питання.

Відвідування відкритих судових засідань передбачає самостійне відвідування студентом не менше 3-х судових засідань з розгляду кримінальних проваджень. За результатами студент складає звіт, у якому окрім протокольної інформації (дата, час, тривалість, учасники засідання, сутність обвинувачення тощо) вказує свої власні спостереження з приводу відповідності практики правозастосування вимогам КПК.

Есе, *eséy* (фр. *essai* – спроба, начерк), або *науковий нарис* – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання в галузі кримінальної процесуальної діяльності і не претендує на вичерпне й визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на перетині художньої і публіцистичної (іноді науково-популярної) літератури.

Головними ознаками есе, як правило, є невеликий обсяг, конкретність теми, її підкреслено вільне, суб'єктивне тлумачення, парадоксальна манера мислення, вільна композиція і мовні засоби. Як правило, есе виражає новий, суб'єктивний погляд на той чи інший факт або явище. Стиль есе відрізняється

образністю, афористичністю, використанням свіжих метафор, нових поетичних образів, свідомою настановою на розмовну інтонацію і лексику¹.

Головний акцент в есе робиться на формулюванні власної оцінки та ставлення до певного явища, процесу тощо. Незважаючи на довільність форми, висновки мають бути аргументовані. Посилання на використані джерела в тексті необхідні лише в разі цитування інших творів або прямого запозичення певних висловів чи ідей. Обов'язковим є список використаних джерел наприкінці твору.

Тема есе узгоджується з науковим керівником, оформлюється у вигляді письмової роботи обсягом 5-10 сторінок (шрифт Times New Roman, розмір 14, інтервал 1,5, поля: ліве, праве, верхнє та нижнє – 2,0 см.), подається на кафедру у друкованому та електронному вигляді.

Створення короткометражного фільму

Завдання полягає у режисеруванні, постановці та монтажі короткометражного відеофільму, який може розглядатися як унаочнення однієї з тем навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування».

Розробка схем, таблиць

Дана форма індивідуальної роботи здійснюється шляхом розробки схеми або таблиці на основі аналізу чинного законодавства та літературних джерел з певного питання, що вивчається навчальною дисципліною.

Робота над схемами і таблицями виконується в такій послідовності: аналіз питання, систематизація матеріалу і на її основі розробка схеми або таблиці.

Схеми, таблиці оформлюються письмово, обсяг роботи визначається складністю завдання. Надається у паперовому та електронному вигляді.

Схема (гр. *schema* – образ, вид, форма) – це узагальнена сукупність складових (внутрішня побудова) об'єкта (структури) та взаємозв'язків між ними, а також умовне позначення, зображення або словесний опис, який пояснює цю сукупність через головні риси.

Таблиця – вид інформаційних моделей (поряд із текстами, малюнками, програмами тощо), що є системою строк і стовпчиків, в яких у певній послідовності і зв'язку викладається певна інформація про конкретні події (явища тощо). Структура таблиці зумовлена змістом інформації, що в ній надана.

Складання термінологічних словників

Термінологічний словник – різновид лінгвістичного словника, у якому подано термінологію галузі (кількох галузей) знань. Термінологічні словники, відображаючи лексику спеціальної сфери, мають чітко окреслене функціональне призначення – відображати поняттєво-термінологічний апарат

---

¹ <http://uk.wikipedia.org/wiki/Есе>

різних галузей науки й техніки та забезпечувати наукову, навчальну, виробничу діяльність.

Даний вид індивідуальної роботи полягає у складанні списку термінів, пов'язаних з певною тематикою, та їх визначень. Словник, підготовлений студентом, має містити не менше 10 термінів. Загальна тематика для складання термінологічних словників визначається програмою навчальної дисципліни «Теорія та практика кримінального процесуального доказування». Конкретний обсяг термінів, тема та форма подання результатів визначається науковим керівником.

При підготовці словника необхідно використовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні акти, практику Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду України, а також сучасну наукову літературу за обраною темою.

Диференціація балів за індивідуальну роботу

Кількість балів за індивідуальну роботу, яку може отримати студент: **від 0 до 15**

Студент має право виконати декілька різновидів індивідуальної роботи. У цьому разі сукупний бал за індивідуальну роботу не може перевищувати 15 балів.

Перелік розподілу балів за виконання окремих видів робіт у межах індивідуальної роботи:

- виступ з науковою доповіддю на гуртку – до 5 балів. У випадку, коли студент не встиг захистити доповідь до кінця навчального року (семестру) - підготовка наукової доповіді у залежності від обсягу та якості підготовленого матеріалу – від 0 до 3 балів;

- опублікування тез доповіді або наукової статті – до 10 балів;

- виступ із доповіддю на конференції – до 8 балів;

- реферат – до 6 балів;

- створення презентації (1 тема) – до 5 балів;

- анотування додаткової літератури – до 4 балів;

- узагальнення правозастосовчої практики – до 5 балів;

- участь у роботі наукового гуртка з кримінального процесу (відвідування більшості засідань) та виступ з повідомленням з окремої проблемної теми – до 15 балів;

- відвідування відкритих судових засідань (не менше 3-х) зі складанням звіту – до 5 балів;

- інша форма індивідуальної роботи – кількість балів визначається викладачем, що перевіряє індивідуальну роботу за погодженням із викладачем, який приймає іспит.

7. ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ»

1. Поняття теорії доказів у кримінальному провадженні. Теорія доказів в системі наукового знання.
2. Поняття доказового права. Доказове право в системі кримінального процесуального права.
3. Існуючі теорії доказів: теорія формальних доказів, теорія вільної оцінки доказів за внутрішнім переконанням, англосаксонська теорія доказів.
4. Особливості пізнання під час кримінального провадження.
5. Конституційні основи теорії доказування.
6. Завдання кримінального провадження та їх взаємозв'язок з доказовим правом.
7. Співвідношення пізнання та доказування. Пізнавальний та обґрунтовальний аспекти кримінального процесуального доказування.
8. Вплив теорії доказування на законотворчу діяльність при створенні та прийнятті КПК України у 2012 році.
9. Значення теорії доказів для вдосконалення практики кримінального процесуального доказування.
10. Розробка у теорії доказування науково-практичних рекомендацій до тлумачення та застосування норм доказового права.
11. Проблеми зміни парадигми кримінального процесуального доказування в сучасних умовах.
12. Генезис поняття доказів в науці кримінального процесу.
13. Докази як інструментарій юридичного пізнання у кримінальному провадженні.
14. Класифікація доказів. Загальна характеристика класифікаційних груп доказів.
15. Практичне значення класифікації доказів для їх оцінки та процесу доказування у кримінальному провадженні.
16. Поняття властивостей доказів. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів.
17. Поняття та сутність належності доказів.
18. Поняття, сутність, юридична природа допустимості доказів.
19. Місце та значення інституту допустимості доказів у сучасному кримінальному процесуальному праві та правозастосовній діяльності. Розвиток теоретичних та нормативних основ інституту допустимості доказів.
20. Проблеми законодавчого регулювання допустимості доказів.
21. Система критеріїв допустимості доказів.
22. Питання допустимості доказів у практиці Європейського суду з прав людини.
23. Концепції (доктрини) недопустимості доказів у різних правових системах.
24. Поняття та сутність достатності доказів. Проблема визначення

достатності доказів під час прийняття кримінальних процесуальних рішень.

25. Поняття та сутність достовірності доказів.

26. Мета кримінального процесуального доказування. Співвідношення завдань кримінального провадження та мети кримінального процесуального доказування.

27. Поняття предмета доказування в кримінальному провадженні. Головний факт. Доказові і допоміжні факти. Градація предмету доказування (загальний, родовий, спеціальний та безпосередній).

28. Характеристика обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (загальний предмет доказування).

29. Специфіка предмету доказування в окремих кримінальних провадженнях.

30. Обставини, що не підлягають доказуванню в кримінальному провадженні (загальновідомі та преюдиціальні факти, факти, що презюмуються, та визнані факти).

31. Поняття меж доказування. Межі доказування та вчення про достатність доказів. Співвідношення предмета і меж доказування.

32. Процес доказування та його структура. Обумовленість процесу доказування стадійністю кримінального провадження.

33. Загальна характеристика елементів процесу кримінального процесуального доказування: збирання (закріплення), перевірка, оцінка.

34. Стандарти кримінального процесуального доказування.

35. Проблеми "нетрадиційних" засобів доказування у кримінальному провадженні.

36. Суб'єкти кримінального процесуального доказування.

37. Співвідношення категорій «обов'язок доказування» та «тягар доказування»: сутність, суб'єкти та правові наслідки невиконання.

38. Роль суду у процесі доказування. Сутність активної та ініціативної діяльності суду в кримінальному провадженні.

39. Судовий розсуд (дискреція) як форма реалізації ініціативних повноважень суду в кримінальному провадженні.

40. Доктрина «сприяння захисту» (*favor defensionis*) та процес доказування. Сутність поняття «асиметрія доказування».

41. Способи збирання доказів стороною обвинувачення. Їх загальна характеристика.

42. Способи збирання доказів стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Їх загальна характеристика.

43. Одержання доказів на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

44. Особливості фіксації доказової інформації стороною обвинувачення.

45. Особливості фіксації доказової інформації стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

46. Поняття, особливості, мета та способи перевірки доказів, суб'єкти, які її здійснюють. Перевірка доказів як необхідна умова формування їх сукупності.
47. Особливості участі слідчого судді та суду в збиранні та перевірці доказів.
48. Зміст та основні положення оцінки доказів. Суб'єкти, які її здійснюють, та правові наслідки оцінки ними доказів.
49. Внутрішнє переконання та його роль в оцінці доказів.
50. Оцінка належності доказів.
51. Правила оцінки допустимості доказів. Наслідки порушення норм законодавства України щодо визнання доказів допустимими.
52. Оцінка достовірності доказів та засоби її перевірки.
53. Оцінка сукупності доказів з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення.
54. Оцінка доказів у кримінальному процесі англо-американської правової традиції.
55. Визнання доказів недопустимими як результат їх оцінки. Підстави визнання доказів недопустимими, їх класифікація.
56. Доктрина «плодів отруєного дерева», її практичне застосування.
57. Провокація вчинення злочину як підстава визнання доказів недопустимими. Критерії відмежування провокації вчинення злочину від негласної діяльності з його контролю.
58. Загальний порядок визнання доказів недопустимими. Визнання доказів недопустимими у разі встановлення очевидної недопустимості доказу. Наслідки визнання доказів недопустимими.
59. Суб'єкти прийняття процесуального рішення про визнання доказів недопустимими.
60. Недопустимість доказів у країнах англо-саксонської та романо-германської правової сім'ї (порівняльно-правовий аспект).
61. Показання, як процесуальне джерело доказів. Поняття показань, їх відмінність від поясень.
62. Показання свідків, як процесуальне джерело доказів, їх предмет та значення. Перевірка та оцінка показань свідка. З'ясування достовірності показань свідка.
63. Особи, які не можуть бути допитані як свідки в кримінальному провадженні.
64. Процес формування показань свідків, його етапи. Об'єктивні та суб'єктивні фактори, які впливають на формування показань свідка та їх значення під час оцінки показань.
65. Особливості оцінки та перевірки показань неповнолітнього свідка.
66. Показання особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене КК України, у стані неосудності або захворіла на психічну хворобу після вчинення злочину.
67. Показання потерпілого, їх предмет, значення, перевірка та оцінка.
68. Показання експерта, їх предмет, особливості, значення, перевірка та оцінка.

69. Показання підозрюваного, підсудного, їх предмет, значення, перевірка і оцінка. Види показань підозрюваного, обвинуваченого. Визнання підозрюваним, обвинуваченим своєї вини, його вплив на диференціацію кримінальної процесуальної форми.

70. Сутність показань з чужих слів, особливості визнання їх допустимими як доказів.

71. Поняття, ознаки та види речових доказів. Речові докази в системі інших процесуальних джерел доказів. Процес формування речових доказів у кримінальному провадженні.

72. Мікрооб'єкти та мікросліди (в тому числі одорологічні (запахові) сліди) як речові докази.

73. Електронна (цифрова) інформація, що має доказове значення: класифікація, особливості збирання та використання як речового доказу. Специфічні вимоги до формування «цифрових доказів».

74. Відмежування речових доказів від інших видів доказів: документів, додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій, зразків для експертного дослідження.

75. Зберігання речових доказів. Обов'язки сторін щодо зберігання речових доказів. Зберігання речових доказів в суді.

76. Перевірка та оцінка речових доказів. Особливості дослідження «цифрових доказів» та оцінка їх ідентичності та автентичності.

77. Вирішення питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів.

78. Поняття документів у кримінальному провадженні, їх види, ознаки та вимоги, що висуваються до документів, як джерел доказів. Відмінність документів від інших джерел доказів.

79. Процесуальний порядок формування та зберігання документів, як джерел доказів, у кримінальному провадженні.

80. Перевірка та оцінка документів як доказів у кримінальному провадженні.

81. Вирішення питання про спеціальну конфіскацію та долю документів у кримінальному провадженні.

82. Особливості нормативного регулювання судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні. Підстави для призначення експертизи у кримінальному провадженні. Випадки обов'язкового звернення до експерта для проведення експертизи.

83. Висновок експерта, як джерело доказів. Його предмет, значення, форма та зміст.

84. Перевірка та оцінка висновку експерта.

85. Особливості процесу доказування на етапі початку кримінального провадження.

86. Порівняльна характеристика здійснення доказування на різних стадіях кримінального процесу (досудового розслідування, судового розгляду, апеляційного та касаційного провадження).

87. Особливості здійснення доказової діяльності під час провадження на підставі угод.

88. Особливості здійснення доказової діяльності під час провадження щодо кримінальних проступків.

89. Особливості здійснення кримінального процесуального доказування при спеціальному кримінальному провадженні.

90. Особливості здійснення кримінального процесуального доказування в суді присяжних.